

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 59.

Måndagen den 15 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 14, 15 och 16, statsutskottets utlåtande n:o 140 samt sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 16.

§ 3.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 35, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkterna 1:o) och 2:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 24, i anledning af väckta motioner om exporttull å järnmalm; och blef den i memorialet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Efter föredragning häruppå af bevillningsutskottets memorial n:o 36, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 28, angående en inkomstskatt för år 1906, blef den i memorialet föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 5.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 37, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o) af bevillningsutskottets memorial n:o 29, angående viss ändring af 10 § i gällande förordning angående bevillning af fast egendom

samt af inkomst den 3 december 1897 m. m.; och godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

§ 6.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 71, med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen, dels ock två med föranledande af propositionen väckta motioner.

Genom proposition af den 31 sistlidne mars, hvilken blifvit af båda kamrarne till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att nedannämnda delar af 19 och 25 kap. strafflagen skola erhålla följande lydelse:

19 kap.

22 §.

Har någon, som åtagit sig att arbeta åt annan, före utgången af den tid, hvarunder aftalet skolat gälla, utan laga skäl öfvergifvit arbetet under sådana förhållanden, att af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått fara för människors lif eller hälsa eller för grof skada å egendom, varde, där han bort kunna inse faran, dömd till böter. Kom af gärningen skada å person eller grof skada å egendom, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

23 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 4, 7, 8 eller 10 §, 17 § 1 mom. eller 18 § skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig. Lag samma vare, om någon efter 3 eller 6 § gjort sig skyldig till dödsstraff eller till straffarbete i minst sex månader eller efter 5 eller 9 § till straffarbete i minst sex månader.

25 kap.

15 §.

Underlåter eller försummar ämbetsman vid statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanlägg-

ning hvad honom, till förekommande af olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; varde afsatt och dessutom dömd, om skada sker, till straffarbete i högst två år eller fängelse, men, i annat fall, till fängelse i högst sex månader eller böter. Var vållandet groft; må han ej vidare i dylik befattning nyttjas. Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; då skall, utom afsättning, straff efter 19 kap. 11 § den brottslige å dömas, och varde han tillika förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Har ämbetsman vid vattenbyggnad eller järnvägsanläggning, som nyss är sagd, utan förfall afhållit sig från tjänstgöring och är ej brottet af sådan beskaffenhet, som i 1 mom. nämnd är, varde afsatt och dessutom dömd till böter; var det af förhastande, som ämbetsmannen sig förgick, då må till böter eller mistning af ämbetet på viss tid dömas. Kom af sådan underlåtenhet skada å person eller grof skada å egendom eller hinder eller afbrott i inrättningens eller verkets drift, dömes den brottslige till afsättning och fängelse i högst sex månader; varde ock, om brottet det för-tjänar, förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Har ämbetsman vid statens gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller brandkår utan förfall afhållit sig från tjänstgöring, vare lag som i 2 mom. sägs.

22 §.

Hvad om statens ämbetsmän här stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satte att förvalta städers, menigheters eller allmänna af Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter, om de tjänstemän, som under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna lyda, och om andre, som förordnade äro att ämbete eller tjänsteärende förrätta.

Skall, till följd af Konungens förordnande, hvad i 19 kap. 11 och 12 §§ om statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning stadgadt är, tillämpas å dylik inrättning, som af enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; varde ock därvid anställd person för brott af sådan beskaffenhet, som i 15 § 1 eller 2 mom. nämnd är, straffad efter de i samma mom. stadgade grunder; och må, där brottet är sådant, som i 15 § 1 mom. är nämndt, den brottslige eller felaktige, om brottet uppsåtligen skett eller skada genom groft vållande timat, ej sedermera kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

Har person, som är anställd vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår, begått brott, som i 15 § 3 mom. sägs, varde straffad efter de i 2 mom. af samma § stadgade grunder.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

I sammanhang med nämnda proposition hade lagutskottet till behandling förehåft två särskilda till utskottet öfverlämnade, i anledning af propositionen inom Andra Kammaren under n:o 291 af herrar *L. K. Brock* och *A. C. Bökelund* samt under n:o 293 af herr *E. A. Trana* väckta motioner.

I herrar *Brocks* och *Bökelunds* motioner hemställdes, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition i hvad den rörde lydelsen af 19 kap. 22 § strafflagen, måtte för sin del besluta, att samma lagrum skulle erhålla följande lydelse:

Den, som ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande därtill, att synnerlig fara uppstått för någons lif eller hälsa eller för grof skada å egendom, dömes till böter. Fick någon af gärningen död eller svår kroppsskada eller kom af gärningen grof skada å egendom, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Herr *Trana* hade i sin ofvanberörda motion föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del, med afslag å den kungl. propositionen om förändrad lydelse af 19 kap. 22 § strafflagen, besluta, att nämnda § skulle lyda sålunda:

Har någon, som åtagit sig eller gifvit arbete åt annan, före utgången af den tid, hvarunder aftalet skolat gälla, utan laga skäl inställt arbetet under sådana förhållanden, att af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått fara för människors lif eller hälsa eller för grof skada å annans egendom, varde, där han bort kunna inse faran, dömd till böter. Kom af gärningen skada å person eller grof skada å egendom, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, under förklarande, att propositionen icke kunnat i oförändradt skick bifallas, ville, med afslag å herrar *Brocks* och *Bökelunds* motion, i anledning af propositionen och herr *Tranas* motion för sin del antaga följande

L a g

om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Häri genom förordnas, att nedannämnda delar af 19 och 25 kap. strafflagen skola erhålla följande lydelse:

19 kap.

22 §.

Har utan laga skäl, före utgången af den tid, hvarunder arbetsaftal skolat gälla, arbetsgifvare afskedat arbetare eller arbetare

öfvergifvit arbetet under sådana förhållanden, att af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått fara för människors lif eller hälsa eller för grof skada å egendom, varde, där han bort kunna inse faran och af gärningen kommit skada å person eller grof skada å egendom, dömd till böter eller fängelse i högst sex månader.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts)

23 §.

Den, som — — — — — sex månader.

25 kap.

15 §.

Underlåter eller försummar — — — — — vidare nyttjas.

Har ämbetsman vid vattenbyggnad eller järnvägsanläggning, som nyss är sagd, utan förfall afhållit sig från tjänstgöring och är ej brottet af sådan beskaffenhet, som i 1 mom. nämnd är, varde afsatt och dessutom dömd till böter; var det af förhastande, som ämbetsmannen sig förgick, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, då må till böter eller mistning af ämbetet på viss tid dömas. Kom af sådan underlåtenhet skada å person eller grof skada å egendom eller hinder eller afbrott i inrättningens eller verkets drift, dömes den brottslige till afsättning och böter eller fängelse i högst sex månader; varde ock, om brottet det förtjänar, förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Har ämbetsman — — — — — 2 mom. sägs.

22 §.

Hvad om — — — — — stadgade grunder.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar *Zetterstrand*, *Andersson* i Helgesta, *Lindhagen*, *Wiklund*, *Segerdahl* och *Jansson* i Edsbäcken, hvilka hemställt, att Kungl. Maj:ts proposition och de i anledning däraf väckta motionerna icke måtte af Riksdagen bifallas;

af herr *Trana* mot vissa delar af utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Hans excellens herr statsministern *Ramstedt*: Herr talman, mina herrar! Jag hade måhända icke ansett mig böra i kammaren

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

yttra mig i denna fråga, utan åt chefen för justitiedepartementet öfverlämnat att å regeringens vägnar ensam försvara det framlagda lagförslaget, såframt icke under tiden efter förslagets framläggande uti pressen och vid möten uttalanden blifvit gjorda, som visa, att innebörden och betydelsen af förslaget enligt min tanke blifvit i ganska väsentlig mån missförstådda och öfverskattade; och detta icke endast af arbetarne och deras förespråkare utan äfven af arbetsgifvarne.

Från arbetarnes sida har sagts, att förslaget innebure ett strejkbud, att det skulle komma att verka hämmande på arbetarnes organisationssträfvanden och på fackföreningsrörelsen. Det är svårt att förstå, huru en sådan uppfattning kunnat göra sig gällande. Det har från de organiserade arbetarnes sida blifvit sagdt, att de vid användandet af strejk såsom kampmedel pläga förfara lojalt och icke göra sig skyldiga till aftalsbrott. Men i så fall beröras de ju icke på minsta vis af det framlagda förslaget. Hvarken den ifrågasatta bestämmelsen i 19 kap. strafflagen eller de i 25 kap. skulle träffa den, som vid deltagande i strejk icke gör sig skyldig till aftalsbrott. Äfven den, som bryter ett arbetsaftal genom att afhålla sig från arbete och således gör sig skyldig till aftalsbrott, skulle icke under alla förhållanden utan endast undantagsvis enligt lagförslaget blifva straffskyldig. Ansvar skulle visserligen i dylika fall drabba de vid statens och vissa enskilda järnvägar och vattenbyggnader anställda betjante äfvensom betjante vid statens eller kommuns gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår, men af öfriga kategorier arbetare, och således af det öfverväldigande flertalet, skulle endast de drabbas af ansvar, som utan laga skäl öfvergifva åtaget arbete under sådana förhållanden, att af deras förfarande kan uppstå fara för eller skada å andra människors lif och hälsa eller grof skada å egendom. Vid anordnandet af strejk skulle således arbetarne och deras ledare för att icke utsätta sig för straff enligt lagförslaget visserligen vara pliktiga att taga någon hänsyn till andra människors lif, hälsa och egendom, men något annat hinder för igångsättandet af strejk uppställer icke förslaget. Ligger det då något allvar i uttalandet, att endast lojala strejker böra förekomma, kan med hänsyn till strejkerna från arbetarehåll knappast vara något att säga mot förslaget. Och att detta i öfrigt skulle kunna verka hämmande och försvärande på arbetarnes organisationsrörelse är något, som återstår att bevisa.

Men äfven från arbetsgifvarnes sida har efter mitt förmenande åt förslaget tillagts allt för stor betydelse. Man fäster öfver hufvud taget för stora förväntningar vid lagparagrafer och deras förmåga att normerande ingripa i människors mellanvaranden. För den, som vill ställa sig till efter rättelse lagens grund och syfte, äro visserligen sådana föreskrifter en utmärkt regulator. Men lagbestäm-

meler, skrifna för dem, som sträfva åt ett motsatt håll, hafva ofta nog icke samma goda verkan. Det finnes så många sätt att kringgå lagen, och då man icke kan vinna sitt mål just på det af lagen förbjudna sättet, kunna andra utvägar utfinnas.

Hvad särskildt angår förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare — icke kunna några strafflagsparagrafer väntas komma att, mera allmänt sedt, i detta hänseende medföra ett bättre sakernas tillstånd. De kunna visserligen i enstaka fall verka välgörande. De kunna förhindra utbrott, som ur allmän och enskild synpunkt måste anses vara i hög grad beklagliga. Men de kunna icke utjämna den schism, som förefinnes emellan dem, som gifva, och dem, som taga arbete. Därtill fordras något helt annat — bättre förståelse af hvarandra, större ömsesidigt förtroende, klarare inblick uti den gemensamhet, som förefinnes mellan båda parternas intressen, ökad sträfvan att i handling genomföra och vidga denna gemensamhet så, att arbetarne likaväl som arbetsgifvarne komma att erhålla en bestämd, direkt fördel af det företag, i hvilket de arbeta, och af de resultat, som af detta kan utvinnas.

Men om det nu är så, som jag påstått, hvartill skola då dessa lagparagrafer tjäna? Mitt svar härpå blir, att, äfven om de icke kunna åstadkomma allt och kanske icke på långt när allt, som somliga vänta utaf dem, så kunna de nog i allt fall uträtta icke så litet godt. De kunna förhindra sådana för arbetarne själftva och andra farliga utbrott, på hvilka jag nu syftat. De kunna förhindra, att genom sådana utbrott konflikten mellan arbetare och arbetsgifvare tillspetsas på ett sätt, som ytterligt försvårar en blifvande uppgörelse, och de kunna sålunda, om också endast indirekt, bidra därtill, att klyftan blir mindre och möjligheten af samförstånd större än eljest skulle hafva blifvit fallet. Hvad särskildt angår tillägget till 25 kapitlet, så skulle det utgöra ett viktigt och behöfligt skydd för allmänheten, såväl för de fattiga som för de mera burgna och kanske i vida högre grad för de fattiga än för de burgna.

De verk och inrättningar, hvilkas ostörda och orubbade verksamhet dessa bestämmelser äro afsedda att främja, äro nämligen alla af den beskaffenhet, att ett afbrott i deras drift kan komma att medföra de allvarligaste vådor för hela samhället, för *alla* dess medlemmar.

Man har emellertid hört ifrågasättas befogenheten af de föreslagna straffbestämmelserna, hört förnekas deras öfverensstämmelse med rätt och rättvisa. Ur en mer allmän synpunkt vill det synas mig, att de äro till fullo försvarade med hvad jag redan påpekat; och äfven ur juridisk synpunkt tror jag, att goda skäl kunna anföras för deras upptagande i lag. Jag vill i det hänseendet nu endast framhålla, att samhällets alltjämt fortgående utveckling särskildt i socialt och ekonomiskt afseende alltjämt kräfver nya lagar

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

för ordnande af uppkomna, nya rättsförhållanden. En naturlig konsekvens häraf är, att äfven nya straffbestämmelser kunna blifva erforderliga, hvilka då uppenbarligen måste rikta sig mot de sätt, hvarpå under förändrade samhällsförhållanden människors lif, hälsa och egendom kunna anses hotade. Så äfven i förevarande fall. Aftalsbrotten kunna under vissa omständigheter medföra allvarliga faror och svår skada. Att då straffa den, som, medveten om faran, vållar sådan skada, kan icke gärna anses vara stridande mot allmän svensk rättsuppfattning; och om den, hvilken såsom tjänsteman eller arbetare åtagit sig att handhafva för det allmänna viktiga inrättningar — om en sådan person, säger jag, sviker sin plikt och därigenom utsätter det allmänna för allvarliga olägenheter, icke kan det väl anses strida mot rätt och rättvisa, att han straffas. Straff har ju redan sedan lång tid tillbaka varit stadgadt exempelvis i sjölagen för sjöman, som icke i rätt tid inställer sig å det fartyg, han tillhör, eller som rymmer därifrån. Med minst lika mycket fog synes straff kunna drabba den, som förfallolöst uteblifver från tjänstgöring vid gas-, vattenledningsverk eller dylikt och därigenom utsätter allmänheten för att icke kunna komma i åtnjutande af dessa nödvändighetsartiklar och måhända äfven för vida allvarligare olägenheter och faror.

Något hinder att acceptera de af lagutskottet ifrågasatta modifieringerna i Kungl. Maj:ts förslag anser jag icke förefinnas, och vågar jag därför uttala den lifliga önskan, att kammaren måtte lämna sitt bifall till utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Om det nu föredragna lagförslaget hade afsett att med straff belägga sådana åtgöranden i *allmänhet*, som kunnat medföra fara för människors lif eller hälsa eller grof skada å egendom, tror jag för visso att det skulle hafva visat sig, att ett dylikt förslag haft ganska stora sympatier att påräkna. Nu har det däremot visat sig, att det föreliggande förslaget har framkallat stora betänkligheter och rönt ett ganska starkt motstånd. Anledningarna därtill äro enligt mitt förmenande att söka däri, att förslaget icke har riktat sig mot dylika åtgärder i allmänhet, utan endast mot sådana, som stå i samband med arbetares brytande af arbetsaftalet. Genom att åt brotten gifva denna konstitutiva karaktär har man gifvit sig in på den svårlösta, vidtomfattande och ömtåliga arbetarelagstiftningens område.

När så har skett, framställa sig ganska osökt till besvarande tre frågor. Den första frågan är, huruvida de ifrågasatta straffbestämmelserna hafva nödigt civilrättsligt underlag. Den andra frågan är, huruvida genom en reglering af dessa onekligen viktiga detaljer man kommer att lösa arbetarefrågan i rätt ordning. Den

tredje frågan lyder, huruvida tidpunkten för förslagets upptagande är lyckligt vald.

Hvad då först angår frågan om det civilrättsliga underlaget, vill jag erinra herrarna om att vår aftalslagstiftning är *ytterligt* bristfällig. Beträffande aftal emellan husbönder och tjänare hafva vi en lag, tjänstehjnsstadgan af år 1833. Denna stadga innehåller visserligen ganska detaljerade bestämmelser, men vi få väl alla medgifva, att den hvilar på ganska föråldrade grunder och åskådningssätt. Hvad åter angår öfriga arbetsaftal, sakna vi så godt som fullständigt alla bestämmelser om dem i svensk lag. Följden häraf se vi dagligdags: oupphörligt läsa vi om strejker och lockouter. Vi veta icke i allmänhet, huruvida dessa strejker och lockouter stå i samband med brytande af arbetsaftal eller icke. Är det nu så att dessa strejker och lockouter *icke* stå i samband med brytande af arbetsaftal, då må vi väl alla medgifva, att den lagstiftning som här är ifrågasatt, skulle bli af så godt som ingen betydelse. Är det åter så, att dessa strejker och lockouter verkligen innebära brytandet af arbetsaftal, då få vi väl å andra sidan säga, att det är någonting sjukt i samhället, då måste vi väl se till att åt arbetsaftalen beredes helgd.

Den kommitté, som haft åt sig uppdraget att utreda denna fråga, har också ansett att man icke i främsta hand kunde gå till stiftande af strafflagsbestämmelser, utan att man måste taga frågan i hela dess vidd i öfvervägande. För den skull har kommittén utarbetat två fullständiga lagförslag: det ena, förslag till lag rörande arbetsaftal mellan husbönder och tjänare; det andra, förslag till lag rörande vissa arbetsaftal. Dessa lagförslag må ju utgöra den första början, de första stapplande stegen på denna mycket svåra lagstiftnings område. De ledande principerna för kommittén hafva emellertid varit, att man skulle söka med hvarandra fullständigt likställa de båda kontrahenterna, att man skulle gifva bättre, stadigare form åt aftalet, att därest icke uttryckligt aftal förefunnnes rörande tiden, lagen skulle innehålla supplerande bestämmelser, gående ut därpå, att aftal icke finge brytas utan ömsesidig, lika lång uppsägningstid. Man har vidare sökt i lagförslaget afväga mot hvarandra de inbördes rättigheter och skyldigheter, som skulle tillkomma de olika parterna. Man har vidare angifvit, under hvilka omständigheter såväl den ena som den andra parten skulle hafva laga skäl för att bryta ett arbetsaftal. Dessutom har man föreslagit, att därest aftalet före aftalstidens utgång brötes, utan att dylikt skäl föreläge, detta skulle medföra vissa påföljder. Dessa påföljder har man tänkt sig skulle bestå däri, att den brytande parten borde erlägga ett fixt skadestånd utgörande maximiinkomsten för 12 dagar. Vidare har man tänkt sig — det var dock endast kommitténs majoritet — att därest aftal brötes, utan att

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

detta skadestånd lämnades, den part, som gjort sig skyldig därtill, skulle vara förfallen till böter.

Med dessa underlag ansåg sig kommittén kunna föreslå en lagstiftning i den riktning som här ifrågakommer, men utan dessa underlag ansåg man, att det saknades laglig grund för att fastslå några straffbestämmelser.

När nu kommitténs hufvudförslag icke har ansetts vara af den beskaffenhet, att det med några större eller mindre omarbetningar kunde läggas till grund för en lagstiftning, synes det mig att en lagstiftning rörande dessa detaljfrågor, som hvila på hufvudförslaget, icke borde ifrågakomma.

Jag kommer då till den andra frågan, nämligen den, huruvida genom en reglering af dessa detaljer man komme att lösa arbetarefrågan i rätt ordning.

Jag vill då erinra om att Riksdagen vid aflåtande af skrifvelsen i ämnet har framhållit, att lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet äfven borde röra frågan om inrättande af skiljenämnder för slitande af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare.

Den nyss af mig omnämnda kommittén ansåg också, att detta var en *synnerligen* viktig fråga fastän den tillade, att icke endast genom dylika lagar den stora frågan om arbetsaftalets helgd kunde lösas. Däraf torde väl framgå, att kommitténs mening dock varit, att frågan om förlikning och skiljedom bort först lösas; och jag misstager mig väl icke, om jag säger, att regeringen äfven visat, att den haft samma uppfattning, då regeringen till 1903 års Riksdag framlade förslag till lag om förlikning och skiljedom. Detta lagförslag antogs af Andra Kammaren, men afslogs af Första. Det synes mig då, som om det nu föreliggande lagförslaget borde i Andra Kammaren röna samma öde, som det förra lagförslaget rönt i Första Kammaren. Det vill nämligen synas mig att, om det är fråga om en sjukdom, ett samhällsöndt, bör man i första hand söka undanröja anledningarna till sjukdomen och först i andra hand rikta sig på att undanröja de skadliga verkningarna af densamma. Det nuvarande lagförslaget förefaller således icke egnadt att i rätt ordning lösa lagstiftningsfrågorna.

Jag kommer då till tredje frågan, nämligen rörande tidpunkten för förslagens framläggande. Därutinnan vill jag yttra mig helt kort och vill blott hemställa, huruvida icke herrarne litet hvar kunna med mig vara ense därom, att det väl icke kan vara lämpligt att gifva sig in på en lagstiftning, som man vet skall komma att frammana split, oenighet och missförstånd, just vid denna tidpunkt, då stora viktiga, inre och yttre nationella frågor stå på dagordningen och kräfva en lycklig lösning, och då det för erhållande af en dylik lösning mer än eljest fordras ett inbördes samförstånd och en endräktig sammanhållning inom nationen.

På dessa skäl, herr talman, skall jag tillåta mig yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Darin, Olofsson, Hörnstén, Bromée* i Billsta, *Starbäck, Andersson* i Baggböle, *Olsson* i See, *Ericsson* i Vallsta, *Åkerlind, Forsberg, Forssell, Janson* i Bråten, *Lindgren* i Islingby, *Hammarström, Persson* i Arboga, *Persson* i Tällberg, *Jansson* i Saxhyttan, *Broström, Matsson, Sandin, Neiglick, Vallentin, Jansson* i Edsbäcken, friherre *Bonde, Johansson* i Oija, friherre *De Geer, von Friesen, Berg* i Stockholm, *Nyström, Natt och Dag, Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Ericsson* i Ahlberga, *Johansson* i Jönköping, *Henricson, Sterner, Ljunggren, Höjer, Lundgren, Hellström, Sundström, Öhngren, Ekholm, Hammarlund, Eriksson* i Elgered, *Olsson* i Fläsbro, *Nydal, Eklund, Hansson* och *Johnsson* i Bollnäs.

Vidare anförde

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Det är icke i främsta rummet betänkligheter mot den juridiska formen hos det ena eller andra af de föreliggande förslagen, Kungl. Maj:ts proposition och utskottets eller reservanternas förslag, som föranledt mig att i denna fråga taga till orda, utan det är hvad jag skulle vilja kalla rent praktiska skäl. Jag kan till en början icke tillbakahålla ett beklagande af att regeringen i dess helhet och herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i synnerhet ådagalagt en bristande kännedom om den nuvarande stämningen i vårt land, då de valt denna tidpunkt för framläggande af detta förslag, som, säga hvad man vill därom, dock måste vara egnadt att på flera håll uppröra de redan förut ingalunda lugna sinnena. Unionsfrågans ännu ovissa läge och det olösta skick, hvori rösträttsfrågan för närvarande befinner sig, äro förhållanden, som kanske icke uppkommit så alldeles utan regeringens förvällande, och som väckt oro inom just de lager, som närmast skulle komma att beröras af det nu föreliggande förslaget. Mig veterligt har icke något inträffat, som gjort det nödvändigt att just nu framkomma med ett lagförslag, hvilket i sig själf har åtminstone natur af klasslag och som genom sitt utbrytande ur det väntade förslaget till lag om arbetsaftal än mer måste verka såsom riktadt mot en alldeles särskild klass.

Detta förhållande har visserligen i någon mån mildrats i det af utskottet framlagda förslaget, men det kvarstår dock, att man nu framkommit med ett förslag till bestämmelser beträffande brytande af arbetsaftal, under det att man till framtiden undanskjuter frågan om bestämmelser rörande arbetsaftals ingående. Jag vill redan nu ha uttaladt, att jag anser båda dessa förhållanden böra

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

göras till föremål för lagstiftning; men detta bör enligt mitt förmenande ske i ett sammanhang och vid en lämplig tidpunkt.

Jag hoppas därför, att Sveriges Riksdag vid ett annat tillfälle må få behandla bägge dessa frågor; och det är under förhoppning därom som jag nu, herr talman, anhåller att få yrka afslag såväl å Kungl. Maj:ts proposition som å utskottets hemställan.

Herr Centerwall: Efter de båda föregående anförandena kan jag fatta mig mycket kort.

I likhet med en föregående talare skall jag ej alls gifva mig in på de juridiska synpunkterna annat än så till vida som jag anser, att den förste talaren har fullkomligt rätt i att lagstiftning om arbetsaftal bör föregå lagstiftning om aftalsbrott. Historien har äfven lärt mig, att man ofta framkallar en fara som man vill besvärja, ifall man stiftar lagar på otillräcklig grund. Och mig veterligen har i hela Sverige det icke förekommit mer än en enda gång någon händelse, som kan motivera en sådan lag som denna — den händelsen inträffade i Skåne — och den har ju redan dragit med sig en lag, den s. k. första Åkarpslagen.

Hvarför jag yttrar mig nu, är därför, att jag väl känner stämningarna och resonemangen bland de tusentals arbetare, som jag har äran att representera. Jag skall be att få exemplifiera detta med ett par bevis på huru de tänka i denna fråga. När jag var hemma i påsk, träffade jag bland många andra ett par arbetare. Den ene var en ung man, socialist, chef för arbetarekommunen däruppe; han sade mig: »Jag har hittills lyckats hålla tillbaka storstrejktanken, men jag kan det icke, ifall nu detta förslag eller något annat blir lag». Den andre arbetaren, som jag träffade, var en konservativ man, anställd vid det stora Marmabolaget, och han sade: »Ni vet, att jag ej går med socialisterna, men jag säger, att få vi denna lag eller en annan dylik, så få vi ofrid bland arbetarne här i en oöfverskådlig framtid».

Men jag representerar icke blott arbetarne utan äfven arbetsgifvarne. Tro herrarne, att dessa åtminstone i min hemort äro öfverens om behöfligheten af en dylik lagstiftning? Nej, därom äro meningarna ytterst delade. För resten hade jag i går nöjet sammanträffa med en hel mängd arbetsgifvare i verkstadsfacket, som äro för närvarande församlade i Stockholm eller då voro det, och jag hörde bland dem precis samma skillnad. En stor arbetsgifvare i det facket från min trakt sade: »Jag opponerar mig på det allra bestämdaste mot antagandet af en sådan lag som den nu föreslagna».

Emellertid äro ju både arbetare och arbetsgifvare i viss mån partiska i denna fråga. Det kan ju sägas, att den tredje parten är *staten* med sina intressen. Men hvarför äro då så många af

statens domare och tjänstemän i denna kammare mot lagförslaget?

Under sådana förhållanden synes det, som det dock vore berättigadt att säga, att det råder missnöje i landet med detta förslag, som nu blifvit framställt, och detta icke blott i arbetarnes läger.

Redan vid remissen af den kungl. propositionen tog jag mig friheten att påpeka, huru litet opportunt framläggandet af en sådan lag var, och huru regeringen därigenom hade lagt ett nytt misstag till flere andra som den begått. Det faller mig icke på något sätt in att klandra någon enskild medlem af regeringen. Jag vet, att de äro duglige, skicklige ämbetsmän, redbare, sympatiska personer, men jag tager mig dock friheten att yttra några betänkligheter mot hvad regeringen såsom en *politisk* helhet har gjort. Jag skulle till och med kunna säga: hvar ha vi egentligen regeringen? Hvar hade vi henne häromdagen, då i kamrarna debatterades en af de viktigaste ekonomiska frågor, som någonsin en öfverläggande församling haft att behandla? Jo, regeringen kom *efteråt* med en del upplysningar, som den bort lämna på förhand och *kunnat* lämna, om den haft något förutseende och några ankarfästen i den europeiska politiken. Jag vill visst icke på vår regering tillämpa hvad Mommsen säger om Marcus Tullius Cicero, att han var en statsman utan insikter, åsikter och afsikter; men jag kan icke heller säga rena motsatsen.

Men det är nog icke regeringen ensam, som bär ansvaret för detta försumpningstillstånd, som kommit i vårt politiska lif, denna lojhet, denna leda vid allt, denna rösträttsleda, denna unionsleda o. s. v., utan det delas nog till en dryg del af Riksdagen. I Riksdagen äro partierna i upplösning, de gamla ledarne äro trötta eller förlora sin auktoritet, kanske till en del därför att deras ledaretalang redan från början icke varit så oomtvistlig. Och Andra Kammaren — men, jag skall ej stå här och klandra min egen kammare, i synnerhet som jag hyser en till förvissning gränsande förhoppning, att det sunda förnuft, som finnes och alltid funnits i denna kammare, äfven i dag skall göra sig gällande därhän, att kammaren afslår det nu föreliggande lagförslaget.

Jag yrkar naturligtvis afslag på utskottets hemställan.

Herr Olsson i Viken: I egenskap af representant för ett af Sveriges största arbetaresamhällen skall jag be att få yttra ett par ord i den föreliggande frågan.

Man har anmärkt mot den kungl. propositionen, att den blott riktar sig mot en viss klass i samhället, nämligen arbetareklassen. Utskottet har sökt att delvis bryta udden af denna anmärkning genom att låta den föreslagna § 22 af 19 kap. strafflagen träffa äfven arbetsgifvare. För min del kan jag ej finna, att denna an-

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

märkning, i hvad den rör 19 kap. 22 §, därmed är annat än formellt undanröjd. Ty de fall, då genom arbetsgifvares aftalsbrott grof skada å egendom uppstår, äro nog mycket sällsynta; och jag förstår ej, huru sådan grof skada i dessa fall skulle enligt denna § kunna uppkomma annat än möjligen å arbetsgifvares egen egendom. Men det vore ju nästan meningslöst att straffa honom för det han genom lockout ådragit sin egen egendom grof skada.

Man har med rätta anmärkt — och särskildt har herr Zetterstrand uppehållit sig därvid, — att denna del utaf lagförslaget hänger i luften i det hänseendet, att icke i lagen fixerats kriterierna på ett giltigt arbetsaftal, och att således uttrycket »laga skäl», som här användes, är ett allt för sväfvande begrepp.

Jag är den förste att erkänna det förkastliga uti brytandet af arbetsaftal, helst om genom ett sådant aftalsbrott uppkommer skada på människors lif, hälsa eller egendom, men jag tror, att man på upplysningens och öfvertygelsens väg bör skaffa helgd åt arbetsaftalet, icke genom straffhot. Jag fruktar, att följderna af lagförslagets antagande kunde blifva den, att arbetarne allmänt unddroge sig att ingå arbetsaftal på viss tid. Det vore ju dock en olycka, om industrien och jordbruket komme att drivas hufvudsakligen med lösa arbetare.

Öfvergår jag nu till den senare delen af lagförslaget, så finner jag icke heller detta tilltalande. Att ämbetsmäu tjäna såsom dekorationer i bolagsstyrelser har man vant sig vid, men att de skola tjäna såsom dekorationer i lagparagrafer, det är någonting nytt. Ty hvad annat än dekoration är det, då det föreslagna tillägget till 15 § 25 kap. strafflagen stadgar afsättning för ämbetsman vid vissa statens och kommuners verk och inrättningar, om han utan giltigt förfall afhåller sig från tjänstgöring eller med andra ord strejkar — något som väl aldrig lär komma i fråga —, medan man egentligen vill träffa betjante eller den lägre personalen vid dessa verk. Det tager sig visserligen bra ut att det tydligt står, att det gäller ämbetsman, medan betjante, så att säga, få komma på sladden. Men hvarför icke säga rent ut i en lagparagraf hvad man menar?

Nu böra visserligen exempelvis renhållningsarbetare utan tvifvel känna sig mycket smickrade af att räknas såsom ämbetsmän, men huruvida de i längden blifva belåtna med denna ära att erhålla ämbetsmannens skyldighet, utan att äga en ämbetsmans förmåner, det kan vara tvifvel underkastadt.

De kraftiga åtgärder, man här föreslår, förefalla mig alltför stränga i förhållande till den samhällsfara man därigenom vill afvända. Utan att på något sätt vilja förneka det förkastliga i t. ex. en strejk vid spårvägar, gas- eller elektricitetsverk i en större stad och de obehag, som för samhällets invånare därigenom kunna uppstå, så kan man väl i alla fall icke säga, att någon egentlig

samhällsfara däraf uppkommer, då man besinnar, att för en 50 år sedan våra större städer redde sig förträffligt utan dessa bekvämlighetsinrättningar, och hvad en gatsoparestrejk beträffar, så tänker jag väl, att, om en sådan strejk inträffade, en hvar finge sopa rent för sin egen dörr, och det vore väl ingen riksolycka utan snarare tvärt om.

Nog är det väl bra strängt, att de betjante, hvarom här är fråga, skola kunna dömas till afsättning och böter, om de någon dag förfallolöst försumma sitt arbete, medan rika lättingar strafflöst få suddas bort sin tid på nöjen och vällefnad, hvaraf sannerligen också allmän fara kan uppstå.

Om lagförslaget i dess helhet må jag säga, att, trots dess drakoniska beskaffenhet, man sväriligen därmed lär vinna hvad man åsyftar, nämligen att förekomma alla försök till en s. k. storstrejk. En verklig storstrejk är i och för sig ett så pass halsbrytande företag och är förenad med sådana ekonomiska och moraliska lidanden för de strejkande själfva, att i jämförelse därmed det straff, som den föreslagna lagen stadgar, icke torde komma att verka afskräckande.

I krig aktas föga förlusten af frihet och egendom, och om det sorgliga skulle inträffa, att ett krig mellan samhällsklasserna i form af en verklig storstrejk skulle utbryta, så skulle de arbetare, som drabbades af lagens arm, af kamraterna blifva räknade och betraktade såsom hjältar och martyrer. Och icke lär det väl blifva möjligt att inbura alla de tusenden, som vid en storstrejk komme att bryta mot lagen. Man finge väl då nöja sig med att gripa några offer ur högen, alldeles som när en krigsrätt dömer hvar tionde man af ett kompani förrädiska soldater att arkebuseras. Således, om storstrejken icke faller på sin egen orimlighet, icke lär man kunna skaffa den ur världen med de föreslagna straffbestämmelserna. Däremot anser jag det icke omöjligt, att antagandet af ett sådant lagförslag som detta skulle kunna reta vissa oroliga element bland arbetarna att verkligen försöka sätta i scen ett så vanvettigt företag, som en storstrejk i själfva verket är.

Herr talman, i försonlighetens och samhällsfridens namn yrkar jag afslag på utskottets förslag.

Herr Persson i Malmö: Herr talman, mina herrar! På sid. 6 i föreliggande utskottsbetänkande börjar utskottet sitt yttrande med följande ord, som jag skall tillåta mig citera. Där står: »Såsom framgår af det sätt, hvarpå här föreliggande proposition tillkommit, synes, att den närmast leder sitt upphof från de utvecklingsformer, det moderna ekonomiska lifvet i striden mellan kapital och arbete i våra dagar antagit. Där denna strid i större omfattning utföres, är vapnet å arbetarnes sida strejken, å arbetsgifvarnes lockouten. För den moderna sociala uppfattningen framstå dessa stridsmedel ingalunda såsom något förkastligt; såsom

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

medel betraktade rättfärdigas de i allmänhet af de intressen, till hvilkas skydd de användas.»

Lagutskottet börjar sålunda med att referera till de former, det moderna ekonomiska lifvet tagit, men öfvergår genast, i stället för att söka utreda dessa former och i stället för att söka framhålla orsakerna till konflikter mellan arbetarne och arbetsgifvarne, till att motivera en strejklagstiftning eller en strafflagstiftning. Det är därför, och då de föregående talarne särskildt sysselsatt sig med frågans juridiska sida, hvilken jag för min del naturligtvis inte är kvalificerad att närmare ingå på, som jag skulle vilja, med kammarens tillåtelse, yttra mig något om dessa former, hvori det moderna ekonomiska lifvet, särskildt i förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare, rör sig.

Jag har nämligen den uppfattning, att det stora flertalet af kammarens ledamöter icke haft anledning eller tillfälle att närmare sysselsätta sig med dessa spörsmål och icke haft möjlighet att direkt sätta sig in i dem och därför endast känna till dessa förhållanden på grund af meddelanden i tidningarna, att de med ett ord sett sakerna på afstånd.

Våra fackföreningar bildas för att tillvarata medlemmarnas intressen och för att höja arbetareklassen i socialt, moraliskt och ekonomiskt afseende. Föreningslifvet är i vårt land ganska, för att icke säga mycket starkt utveckladt, och vi hafva icke sett något egentligt försök till lagstiftning emot dessa föreningar, som ha högst olika verksamhetsområden. Det är först när *arbetarnes organisation* har börjat göra sig gällande så, att den inverkar på förhållandet till arbetsgifvarne, som lagstiftningen sysselsatt sig med arbetarnes organisation, med formerna för arbetarnes sammanlutning och, helt naturligt, äfven med följderna af densamma.

Det synes mig, som att man icke rättvisligen bör klandra arbetarne för att de sammansluta sig och därigenom höja sig i moraliskt afseende. Jag vågar bestämdt göra det påståendet, att den, som följt arbetareklassens utveckling under de sista årtiondena, och vill göra en jämförelse mellan arbetarnes uppträdande nu och för en 20 eller 25 — ja, kanske jag kan säga — blott för en 15 år sedan, han skall nödgas medgifva, att arbetarne höjt sig betydligt i moraliskt afseende. Han skall medgifva, att arbetareklassen har förändrat sig till det bättre högst väsentligt. De råa brutala uttryck, som förr ofta förekommo, hafva numera i allmänhet försvunnit. Det finnes undantag från regeln, ty att arbetarne icke blifvit änglar på denna tid och kanske aldrig komma att blifva det, det är ju ganska förklarligt. Men i stort sedt måste man medgifva, att arbetareorganisationen såsom helhet betraktad under en följd af år verkat till förbättring af förhållandena inom arbetareklassen, så att den har höjt sig i moraliskt afseende. Jag skulle i detta hänseende kunna åberopa ett uttalande af en

polismästare i en af Sveriges större städer — det är icke Malmö, fastän jag är säker på, att jag skulle få ett liknande därifrån. Han förklarade, att arbetareorganisationen gjort mera för att bland arbetarna skapa ansvarskänsla och medvetande om människovärde än någon eller några andra organisationer tillsammans hafva gjort. Jag tror det ligger sanning i detta. Jag vågar icke säga, att det är en absolut sanning, men det är alldeles säkert, att det ligger mycken sanning däri, och jag vädjar i detta fall till dem, som haft sysselsättning bland arbetarne inom de yrken, där vi hafva organisationer, och starka sådana — ty, väl att märka, det kräfves starka organisationer för att dessa skola kunna få det inflytande, som vi vilja att de skola hafva och utveckla.

Vi sammansluta oss äfven för att förbättra medlemmarnes ekonomiska ställning, för att se till, att vi få en högre aflöning, för att få en kortare arbetstid och för att söka få inflytande på arbetsvillkoren i öfrigt.

Nu kan det invändas, att i den mån arbetarne få mera betaldt, fördyras lefnadskostnaderna för andra samhällsklasser, och att dessa sålunda komma i något sämre ekonomisk ställning, därför att allt stiger i pris, om arbetarnes sträfvan att genom sina organisationer få en högre aflöning lyckas. Men jag tror ändå, att ingen bör rättvisligen kunna säga annat än att arbetarne hittills haft mycket låg aflöning. Man får nämligen taga med i beräkningen den arbetslöshet, som i de flesta af våra yrken är en nödvändig följd af utvecklingen, då man får lof att gå arbetslös en lång tid. I det yrke jag tillhör är förhållandet så. Jag har en gång gått arbetslös i nära 7 månader i sträck, utan att förtjäna ett öre; jag var absolutist på den tiden likaväl som nu, och jag besökte på en dag ett trettital arbetsplatser för att få arbete, men det gick icke ändå. Är det då under sådana förhållanden underligt, om arbetarne försöka att med hjälp af sina organisationer betinga sig en lön, som sätter dem i stånd att lefva icke blott den tid de hafva arbete, utan äfven under den tid de af omständigheterna äro arbetslösa, eller då de äro sjuka och på grund däraf icke kunna arbeta.

Kan det vidare anses vara orätt att söka få en kortare arbetstid för att bl. a. bereda möjlighet för arbetarne att utbilda sig i resp. yrken? Det synes mig icke vara något orättfärdigt. Det är icke så lätt för en arbetare, som står i arbete 12 timmar om dagen och önskar erhålla teknisk utbildning i yrket, att nödgas gå till arbetsgifvaren och säga: Jag skall be att få sluta en timme tidigare än de öfriga, ty jag skulle gärna vilja gå i tekniska aftonskolan, där undervisningen börjar kl. 7 e. m., och jag behöfver tid för att tvätta och kläda om mig. Arbetsgifvaren, som har en sådan arbetare, kommer ju därigenom att drabbas af förlust. Ty inom murarefacket t. ex. är det så, att en arbetsman i

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

regel icke kan utföra sitt arbete, medan muraren är borta; och likaså är det i en mekanisk fabrik, där en maskin kanske måste stå stilla och arbetet vid densamma upphöra, om den, som sköter maskinen, är frånvarande. I båda dessa fall ådrages sålunda arbetsgifvaren en förlust. Och därför, äfven om han icke har något egentligt emot, att en arbetare söker på detta sätt skaffa sig större utbildning i det yrke, han arbetar i, är det naturligt, att han icke kan hafva något intresse af att så sker, utom måhända i vissa undantagsfall.

Med en kortare arbetstid får arbetaren således tid och — jag vågar säga af erfarenhet — äfven lust att utbilda sig i yrket.

Det tillkommer en annan, icke oväsentlig omständighet, som äfven talar för en kortare arbetstid. Jag läste nyligen i en tidning, att de engelska maskinarbetarne sedan 1872, då niotimmars-arbetsdagen genomfördes där, ökat sin medellifslängd med ej mindre än 10 år. Det är klart, att äfven från denna synpunkt hafva arbetarne intressen att bevaka genom sina organisationer. Det synes mig icke rättvist, om de maktägande klasserna genom lagstiftning söka att lägga hinder i vägen för dessa arbetarnes sträfvan.

Nu ber jag först som sist att få erkänna, att det icke är alla arbetare, som göra på detta sätt, att det icke är alla fackföreningar, som alltid iakttaga hvad som är lämpligt och nyttigt. Det skall jag gärna medgifva. Men i stort sedt och i de flesta fall är det så, att man icke rättvisligen kan klandra den organiserade arbetare-rörelsen för, att den icke tager hänsyn till berättigade sambälleliga och privatekonomiska intressen.

Nu är det ganska naturligt, att, när arbetsgifvaren ser mot sig en fackförening, hvars representant är för honom personligen obekant, och denne försöker att underhandla om arbetslöner, arbetstid och öfriga villkor, arbetsgifvaren känner sig smått förnärmad och säger: »hvad har jag med er att göra? Jag känner er icke. Ni har icke arbetat hos mig». Så har det varit på den plats, jag representerar, och inom det yrke, jag tillhör, att arbetsgifvarne ställt sig på detta sätt, när vår organisation började. Men när vår organisation fått till stånd ett kollektivafstal och gjort allt för att hålla detta aftal — jag ber att få förklara, att, såvidt jag känner till, har icke något aftalsbrott förekommit vare sig från arbetsgifvarnes eller arbetarnes sida inom vårt yrke — när arbetsgifvarne se, att de genom ett sådant aftal under den tid, arbetsaftalet är gällande, få garantier för att arbetet utföres mot en på förhand bestämd aflöning, när de följaktligen vid uppgörande af kostnadsförslag kunna räkna med detta faktum och icke behöfva taga hänsyn till fluktuationer genom större eller mindre tillgång på arbetare och däraf följande sänkning eller höjning af lönen, då är det naturligt, att arbetsgifvarne ganska snart vänja

sig därvid; och jag vågar uttala den förmodan, att bland arbetsgifvarne inom vårt yrke, åtminstone helt säkert i Skåne, är det så, att de numera icke vilja vara af med det kollektiva arbetsaftalet.

Nu reses emellertid motstånd mot fackföreningarna på annat håll, sedan inom handtverksindustriens område, där fackföreningsrörelsen gått framåt och vunnit den största anslutning, detta motstånd väsentligen försvunnit. Motståndet kommer nu från industriens män. Jag får medgifva, att jag måhända icke fullt förstår att bedöma, i hvad mån eller huruvida ledningen af en industriell verksamhet förutsätter något annat förhållande mellan arbetarne och deras arbetsgifvare än inom handtverksfacken. Men jag tror icke, att det med nödvändighet måste förutsättas, att det behöfver vara någon skillnad. Men där få vi se motståndet resa sig mot fackföreningsrörelsen. Där få vi se, att arbetsgifvarne göra lockout för att hindra arbetarnes sammanslutning. Och där kunna vi finna ett flertal af dem, som tala om »skydd för arbetets frihet». Det utdelades för några dagar sedan här i kammaren en broschyr, som hade till rubrik »Skydd för arbetets frihet» och innehöll en petition i detta syfte. Det är betecknande, att bland undertecknarne finnas arbetare till ett antal af omkring 430 från en enda fabrik, nämligen Fritsla i Västergötland. Där finnes vid denna fabrik icke någon fackförening, där ha således arbetarna bedömt fackföreningsrörelsen på afstånd. Och jag vågar nästan tro, att de ha en skef uppfattning om fackföreningarna och deras sätt att arbeta. Ty annars kan jag icke föreställa mig, att ett så pass stort antal arbetare skulle kunna underteckna en petition i detta syfte. Men när jag är inne på denna petition — och kanske den kommer att anföras såsom skäl för antagande af det nu föreliggande lagförslaget — så ber jag få nämna, att våra fackliga organisationer för närvarande räknade öfver 100,000 medlemmar, medan det blott är något öfver 6,000 personer som tecknat sig på denna petition. Följaktligen, om man skall taga hänsyn till antalet, borde dessa 100,000 och något däröfver tillerkännas större betydelse än de 6,000, bland hvilka för öfrigt finnes en del folk, som vare sig äro arbetsgifvare eller arbetare och som således icke ha stort intresse af saken eller förstånd om densamma.

För det motstånd, som reses mot fackföreningarna, tillkommer vidare ett annat skäl, nämligen en politisk bevekelsegrund. Ty det är en hel del godt folk, som mena: Ja, fackföreningarna såsom sådana ha vi ingenting emot, men det är den socialdemokratiska arbetarrörelsen, som vi vilja sätta en damm emot. Fackföreningarna ansluta sig till socialdemokratien och det är därför vi taga afstånd från dem. Ja, det kan vara sant, detta. Men i detta fall ber jag att få konstatera, att beskyllningen för socialism bland våra arbetare är tyvärr — jag säger detta från min uppfattning

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

af saken — något oberättigad. Det finnes i Svenska murareförbundet afdelningar, som varit med sedan förbundets bildande och som ännu i den dag, som är, icke tillhöra det socialdemokratiska arbetarepartiet. De ha precis samma rättigheter inom vårt förbund, som de afdelningar, hvilka anslutit sig till detta parti. Och så är förhållandet äfven inom andra förbund. Men det oakadt talas och skrives det om, att den sammanslutning af fackförbundet, som ägt rum här i Sverige under namn af landsorganisationen, är socialistisk. Och betecknande för detta sätt att se saken är den skånska landtarbetarörelsen. Äfven den har kallats socialistisk. Men jag vågar med bestämdhet försäkra, att ingen eller — för att icke säga någon osanning — icke tio af detta förbunds 2 à 3 tusen medlemmar ännu tillhöra det socialdemokratiska arbetarepartiet. Och jag tror, ja, jag vågar bestämdt säga, att flertalet af denna organisations medlemmar icke varit i tillfälle att åhöra ett föredrag om socialismen. Men detta hindrar icke, att deras organisation får den beteckningen. Jag beklagar icke detta, ty det för därtill, att arbetarne, som, därför att de gått in uti en fackförening, blifva stämplade såsom socialister säga: »Är det icke något annat eller värre att vara socialist, då är det icke något att vara rädd för». Och följaktligen, när det talas om att socialismen är så farlig, så tro icke arbetarne på detta tal. Sålunda kan det för oss vara en fördel, att man går till väga på ett sådant sätt. Men jag har velat i sanningens intresse påpeka, hurudant förhållandet i själfva verket är.

Jag skall icke uppehålla tiden längre med dessa saker. Men jag har ansett mig böra beröra dem, därför att jag haft den meningen, att det stora flertalet representanter i Riksdagen icke känner till, under hvilka former fackföreningarna arbeta och hvad de sträfva för. Om man har gjort detta klart för sig och icke är alldeles besjälad af rent egoistiska bevekelsegrunder, då skall det lagförslag, som här föreligger, absolut icke kunna blifva genomfördt.

Hvad det föreliggande ändringsförslaget rörande 19 kap. 22 § strafflagen beträffar, ber jag endast att få säga, att vi ha hittills icke gjort några aftalsbrott inom våra organisationer och komma säkerligen icke heller att för framtiden göra det. Men när vi det oakadt taga afstånd ifrån dessa lagförslag, är det därför, att vi anse förslaget vara fullständigt omotiveradt och tillkommet i syfte — beroende på omständigheterna, i hvad mån det kan realiseras — att binda arbetareklassens rörelsefrihet. Det är därför jag icke kan vara med om att antaga det föreliggande förslaget till ändring af 19 kap. strafflagen.

Hufvudvikten i det här förevarande förslaget ligger dock i 25 kap. 15 och 22 § strafflagen, där man vill gifva åt statens, kommunernas och municipalsamhälle-
nas arbetare i vissa verk och in-

rättningar ämbetsmannans ansvar och försöka absolut hindra deras rörelsefrihet. Där, tror jag, ligger hufvudvikten i detta lagförslag. Och det är därför jag anhåller att få säga några ord om detta förslag. Det synes mig, att det icke kan vara rättvist att stadga sådana straff, som här föreslås, för statens, kommunernas och municipalsamhälleernas arbetare. Det synes mig vara orättfärdigt att pålägga dem ämbetsmannans ansvar, då de i öfrigt icke åtnjuta ämbetsmannaställning och ämbetsmannarätt.

Jag har en och annan gång sett, att en ämbetsman har dömts till ansvar för oförstånd i ämbetet, och då funnit, att detta ansvar mången gång inskränkt sig till 50 kronors böter. Gör man en jämförelse mellan nu gällande straffbestämmelsen för ämbetsmän och det nu föreliggande förslaget angående betjante, så finner man, att, under det att en ämbetsman, som aflagt examen och erhållit en för sitt ämbete lämpad utbildning, erhållit sitt ämbete och sedan skött detsamma i flere år, för uraktlåtenhet att vederbörligen fullgöra sitt uppdrag dömes till ett så minimalt straff, som 50 kronor böter måste vara för en sådan man, dessa betjante skulle ådömas böter, hvilkas högsta belopp icke ens är utsatt, eller fängelse. Ett så högt straff synes man icke tveka att stadga, då det gäller dessa arbetare och betjante. Det synes mig dock, som om detta är högst orättfärdigt. Det kan icke vara rätt och icke heller lyckligt och klokt att antaga ett sådant förslag. Statens järnvägsbetjante t. ex. skulle enligt denna lag icke hafva möjlighet att sluta med sin anställning, om de så finna nödigt. Ty det förhåller sig så, mina herrar, att om en järnvägsbetjant uppsäger sig till afflyttning till vederbörlig flyttningstid eller begär afsked, så får han likväl icke sluta, innan annan man kommit i hans ställe. Om det nu skulle gå så — hvilket jag dock icke tror, och hvilket jag hoppas icke skola komma att inträffa — att järnvägsbetjante skulle finna förhållandena för sig i högsta grad olidliga — lönen för liten och arbetstiden för lång —, och därför i större mängd uppsade sig till afflyttning, men inga andra erbjuda sig att träda i deras ställe, så skulle dessa järnvägsbetjante likväl vara bundna af sitt förutvarande aftal — såvidt jag är riktigt underrättad, hvilket jag dock icke tviflar på — och tvungna att fortsätta, ända tills döden befriar dem — skulle jag nästan vilja säga.

Emellertid skulle jag vilja påstå, att dessa statsbetjante ändå äro lyckligare ställda än andra arbetaregrupper, ty de förre hafva dock sin styrelse, regeringen och Riksdagens ledamöter att vända sig till med sina andraganden och bekymmer för att vinna rättelse. Men till hvem har t. ex. Stockholms stads elektricitetsverks arbetare att vända sig? Eller till hvem hafva de, som äro anställda hos ett enskildt bolag för ombesörjande af renhållningen i ett samhälle, att vända sig med sina framställningar, för att få fram en ändring i sina arbetsvillkor? Det synes mig därför, som en sådan lag som

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

den här föreslagna icke kan anses vara rättfärdig och rättvis, förrän man träffat bestämmelser om, på hvad sätt, huruledes och under hvilka former framställningar om ändring i bestående arbetsvillkor skola göras, och man genom bestämmelser garanterat, att dylika spörsmål skola behandlas på ett fullt opartiskt och sakkunnigt sätt. De af herrarne, som voro närvarande vid ett möte, som nyligen anordnats af »föreningen för socialt arbete», erinna sig måhända, att på detta möte uppträdde en arbetare anställd i statens tjänst och omtalade, hurudant svar en arbetaredeputation kan få af sina arbetschefer. Ja, svaret var sådant, att jag icke vågar citera det, och jag tror, att det icke heller är någon annan af kammarens ledamöter, som vågar göra det, ty så cyniskt var det. Men om arbetare vid i detta lagförslag afsedda inrättningar, hvilka den ena gången efter den andra hafva gjort en vördsam framställning till sina arbetschefer, få ett svar i den stil, som denne arbetare omnämnde, men icke någon rättelse och därför sluta sin anställning, skulle få ända till sex månaders fängelse, för att de slutat med sitt arbete, där förhållandena varit olidliga och ändring ej kunnat vinnas, då kan jag icke finna, att det kan vara rätt eller lyckligt, ifall den lagen skulle komma att bli gällande. Flere sådana exempel skulle kunna uppräknas, men jag vill icke upptaga kammarens tid därmed.

Jag hade visserligen tänkt att tala något om den situation, som skulle kunna uppstå, om t. ex. sinnena bland arbetarna råkade i sådan jäsning, att det uppstode fråga om en allmän arbetsinställelse. Men herr Olsson i Viken har gjort detta, och därför skall jag icke säga något mera om den saken, än att jag för min del är lifligt öfvertygad om, att vid sådana tillfällen sätta sig icke arbetarne och räkna efter hvad som gifver mest eller hvad som gör den största skadan. Då gå de icke till någon jurist och fråga: »hvad förlora vi på detta, och hvad straff kunna vi få?» Nej, då följa de öfvermåttiga impulser, som icke någon som helst straffbestämmelse kan förhindra, då förhållandena drifva därhän. Jag skall emellertid, som jag sade, icke längre uppehålla mig vid denna sak.

Jag vill slutligen endast framställa denna fråga till kammarens ledamöter: »har den svenska statsbetjäningen någon gång vidtagit någon åtgärd, som kan gifva anledning, berättigad anledning till att man skall försätta dem i en sådan undantagsställning, som här föreslås?» Såvidt jag känner till, hafva de icke gjort detta. Jag tror, att vi kunna säga om dessa statens arbetare, att de äro trogna och lojala arbetare. Och det synes mig därför, att det skulle vara synnerligen olämpligt och beklagligt, om Sveriges Riksdag och särskildt dess Andra Kammare skulle visa sig så litet förstå arbetarnes sträfvanden, skulle så djupt misstro sina hederliga

och dugliga arbetare, att den skulle vilja försätta dem i det undantagsförhållande, som denna lag vill ställa dem uti.

Mina herrar! Jag ber att få vädja till eder rättskänsla. Jag ber eder att tänka på här relaterade förhållande och jag ber eder tänka på hvad rättvisa och billighet bjuder oss gifva åt folket. Göra vi detta, så kunna vi icke godkänna det här föreliggande lagförslaget, på hvilket jag, herr talman, ber att få yrka afslag.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Kvarnzelius, Branting, Warrinsky* i Stockholm, *Broomé* i Bårslöf, *Thorsson* och *Thylander*.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! När man hör de socialistiska representanterna i Andra Kammaren här uppträda för sin sak — jag vill icke säga alla, men ett par af dem —, så blir man förvånad. Det är så mildt och vackert allt hvad de säga, det framställes i så beskedliga ordalag, socialismen får liksom ett rosenskimmer öfver sig. Hör man t. ex. herr Branting med sin mjuka sympatiska röst här tala till oss, har man riktigt svårt att tro, att det är samme man, som i sin tidning skrifver artiklar, om hvilka jag åtminstone i ett och annat fall icke kan gifva annat omdöme, än att de äro i hög grad upphetsande till klasshat. Nu har den siste talaren, som — jag vill erkänna det — alltid utmärker sig för hofsamhet, talat om arbetarerörelsen i allmänhet och framställt den i så vacker dager som möjligt, hvilket från hans ståndpunkt är helt naturligt.

Jag skall tillåta mig att också tala ett litet grand om arbetarerörelsen. Jag är icke motståndare till arbetarerörelsen, när den håller sig inom rättvisans och billighetens gränser. Jag sympatiserar med arbetarne i deras sträfvan att höja sig i intellektuellt och moraliskt hänseende. Jag sympatiserar med dem i deras sträfvan att få rösträtt. Jag erkänner det berättigade i deras sträfvan efter bättre lefnadsvillkor, när dessa sträfvan icke gå öfver det möjliga, så att de skulle kväfva industrien och göra allt arbete omöjligt. Jag erkänner i princip deras rätt att strejka. Deras arbete är den handelsvara, som de hafva att byta ut. Få de icke så mycket betaldt för den handelsvaran, som de anse den vara värd, är det deras rättighet att icke sälja den, allt under förutsättning att därmed icke brytes något aftal. Då blir ju förhållandet ett annat. Men det är något i arbetarerörelsen, som jag icke kan gilla. Det är förtrycket och tvånget på olika tänkande. Jag anser det vara en människas första och största rättighet att genom arbete få försörja sig själf. När denna rättighet fråntages människan, så lider hon under ett förtryck, en despotism, värre än all annan despotism.

Det socialistiska partiet vandrar fram under en fana, som har till devis de vackra, alltför mycket missbrukade orden »frihet,

Lag om in-
dring i 19
och 25 kap.
strafflagen.
(Forts.)

jämlikhet och broderskap». Men ser man närmare på, huru i praktiken denna devis tillämpas, blir man litet tveksam, om det har någon rätt att bära densamma. När man ser friheten tillämpas på det viset, att det skall vara frihet för dem att göra hvad de vilja, men frihet för dem också att pålägga andra ett tvång, icke blott arbetare utan äfven arbetsgifvare, då kallar jag den friheten för förtryck, för despotism. Och huru yttrar sig jämlikheten? Ja, får man döma efter uttalanden i deras egna tidningar, så synes det mig, att den yttrar sig i upphetsning till klasshat. Klasshatet utgår icke från de högre klasserna. Det kommer ifrån de lägre. Det är de, som upphetsa till klasshat. Och broderskapet sedan? En lämplig illustration till det broderskapet har man i de socialistiska tidningarnas spaltlånga förteckningar öfver sådana, som kallas för strejkbrytare, sådana, som velat försörja sig genom ärligt arbete, men nu af sina kamrater brännmärkas, ställas vid skampålen, hetsas och jagas från arbetsplats till arbetsplats utan att kunna få något arbete. Vi hafva sett för många exempel på detta för att kunna förneka, att det är sant. Vi ha sett nyligen exempel, som jag dock medgifver ha beklagats till slut från socialistiskt håll, men icke förr än de en längre tid fortgått; jag syftar på demonstrationerna här i Stockholm vid det så kallade Centralpalatset. Där gällde det värnlösa kvinnor. En kvinna får på gatan bjuda ut sin kropp till den, som betalar mest, och ingen lägger hinder i vägen, ingen förbjuder henne det. Men hon får icke arbeta, om hon icke går in i fackförening. Är det icke upprörande? Är det en dag för tidigt, om samhället reser sig mot sådant förtryck, mot sådan orättfärdighet, mot en sådan stat, som växer upp inom staten, en stat af despotism? Och allt detta göres i solidaritetens namn! Solidariteten skall öfverskylla allt. Den har blifvit en helig och okränkbar dogm, lika helig och okränkbar i socialisternas ögon som någonsin någon af de dogmer, som kyrkan haft. I solidaritetens namn förföljas de, som icke vilja lyda, med hungerpiskan och kanske med öfvervåld, i solidaritetens namn tvingas en kvinna till de mest upprörande steg, om hon icke vill underkasta sig att gå in i fackföreningen.

Det har talats och skrifvits mycket om, att det varit högst besynnerligt och högst omotiveradt af regeringen att lägga fram ett sådant förslag som detta, när arbetarne ha visat en sådan moderation genom att afböja det väckta förslaget om storstrejk. Ja, det var mycket berömvärdt af dem, att de afstodo från storstrejk, mycket berömvärdt att de insågo, att det var oklokt att begå en stor dårskap. Nu hotas med möjligheten, att, om Riksdagen antar denna lag, då skall det bli storstrejk, sådan som man aldrig förut skådat. Det är ju möjligt, men jag vågar högeligen betvifla det. Jag tänker, att om arbetarna själfva tänka på verkningarna af en storstrejk, så skola de finna, att det är de själfva, deras familjer,

deras hustrur och barn, som drabbas värst af storstrejkens följder. Jag skall rekommendera denna kammare att läsa igenom en liten broschyr, som kom ut förliden höst, som heter Storstrejken i Italien och dess följder. Den är tänkvärd; det är inga teorier, det är fakta. Men de gifva mycket att tänka på, icke minst för ledarne af fackföreningsrörelsen. Det går nog an att sätta i gång en strejk. Men all erfarenhet visar, att sedan en strejk blifvit igångsatt af kanske lugna och hofsamma ledare, så är det icke de, som längre behålla makten och ledningen i sin hand, utan det blir de våldsamma elementen, som ta ledningen om hand, och sedan vet man icke, hvar det slutar. Det är nog starka skäl, tänker jag, som tala för att ledarne akta sig för att igångsätta en storstrejk.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Det nämndes af den siste talaren, att lagförslaget i 19 kap. 22 § var så omotiveradt: det fanns ju icke skäl till detta, då inga anledningar härför gifvits. Jag vet icke, om detta påstående är så riktigt. Vi hade väl i somras anledningar nog, om vi tänka på förhållandena i Skåne. Jag skall bara framdraga en enda omständighet, nämligen när de som hade djurens, kreaturens vård om hand, mjölkerskorna, helt enkelt lämnade arbetet och förklarade, att de icke ville ta befattning med det. Var icke detta en sådan åtgärd, hvarigenom grof skada å egendom följde? Jag tror det är samhällets både rätt och plikt att skydda sig mot dylika faror.

Man säger, att man får icke lägga något onödigt tvång på arbetarne; man skall icke stifta lagar, utan att de visa sig nödvändiga. Jag tror det kan vara nödvändigt att emellanåt akta på tidens tecken och stifta lagar, innan det kan bli för sent.

Hvad beträffar lagparagrafen i 25 kap. anser jag det vara en så solklar sak, att det måste finnas någon lagbestämmelse till skydd för samhället. Ty samhället står dock öfver den enskilde. Det må vara sant, att den strejk, som här ägde rum för två år sedan, icke medförde så stora följder. Den räckte icke så länge. Men hade den räckt några dagar till, hade man väl fått se, hvilka följder den medfört. Jag skall medgifva, att om personalen vid statens järnvägar skulle taga det ytterst okloka steget att på en gång förklara strejk, så tror jag, att myndigheterna skulle stå bra nog maktlösa mot dem, åtminstone skulle det bli stora svårigheter. Jag tror dock icke, att de strejkande kunde vara alldeles säkra på att vinna seger. Vi ha nyss haft ett alldeles färskt exempel från en dylik storstrejk vid järnvägarne i Italien, som slutade med ohjälpligt fiasco för de strejkande. Det kan ju vara skäl att tänka på den saken också.

Nu betraktas denna lag som en utmaning och ett hot. Jag kan icke förstå, att den, som icke bryter mot lagen, behöfver ha något ondt af lagen. Jag har en annan gång vid en annan frågas behandling erinrat därom, att icke behöfver den ärlige gå och förarga sig öfver, att det finnes lagar mot tjufteri. Hvad behöfva

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

då de personer, som det här är fråga om, känna sig sårade och utmanade öfver att det finnes lagar, som vilja skydda samhället mot möjliga öfvergrepp från deras sida. Den laglydige har aldrig ondt af lagen.

Herr talman, då det nog är många flere än jag, som tänka yttra sig, skall jag icke vidare uppehålla tiden. Jag vill sluta med att säga, att om det än kunde varit lyckligt, om lagförslaget hade framkommit under mera lugna förhållanden än de nuvarande, så anser jag dock, att, när det nu är framlagdt, det är vår rätt och plikt att antaga detsamma, hvarför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Hammarskjöld förenade sig herrar *Scensson* i Skyllberg, *Vahlquist*, *Renterskiöld*, *Mallmin*, *Hazén*, *Risberg*. *Lundell*, *Jönsson* i Gammalstorp, *Magnusson* i Tumhult, *Anderesson* i Löfhult, *Johansson* i Berga, *Petersson* i Dänningelanda, *Jonsson* i Skog, *Gustafsson* i Mjölby, *Jesperson*, *Persson* i Killebäckstorp, *Nilsson* i Bonarp, *Åkesson*, *Jönsson* i Yngsjö, *Odqvist*, *Johanson* i Valared, *Nilsson* i Kattleberg, *Scensson* i Saläng. *Dahlgren*, *Ödman*, *Lindewall*, *Gustafsson* i Sjögesta. *Anderesson* i Backgården, *Zimdahl*, *Hallin*, *Lind*, *Lindblad* och *Nilsson* i Skärhus.

Herr Brock: Herr talman! I fråga om de motiv, som föranledt mig och min medmotionär att framlägga vårt förslag, ber jag att få hänvisa till motionen. Anledningen har närmast varit Kungl. Maj:ts eget förslag till förändrad lydelse af 19 kap. 22 § strafflagen. Detta förslag måste anses i hufvudsak afse bestraffande af allmänfarliga handlingar. Detta måste man antaga dels på den grund, att Kungl. Maj:t icke framlagt förslag till lag om aftalsbrott och dels därför, att förslaget fått sin plats i allmänna strafflagen. Jag och min medmotionär ha ansett en ändring i lagförslaget behöflig dels i så måtto, att området för vållande skulle utsträckas så, att, så snart verkligt vållande föreläge och den ifrågasvarande verkan inträffade, straff alltid borde ådömas och dels därhän, att straffbarheten borde begränsas till färre fall än Kungl. Maj:t föreslagit. Vi ha nämligen ansett, att straff skulle inträda endast så framt *synnerlig* fara inträffat.

Nu har lagutskottet vidtagit betydande och viktiga förändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Lagutskottet har helt och hållet omlagt grunden, på hvilken Kungl. Maj:ts förslag hvilar. Jag skall i fråga om själfva formuleringen göra ett par erinringar. Utskottet har icke velat göra framkallande af allmän fara straffbart, utan har som ytterligare villkor stadgat, att af gärningen kommit »skada å person eller grof skada å egendom». Utskottet har därvid icke fäst afseende vid vårt yrkande, att villkoret skulle vara, att *synnerlig* fara i hvarje fall uppkommit. Häraf blir en följd, att, äfven

om faran varit den allra ringaste och äfven om endast den ringaste skada å person inträffat, straff skall påläggas. Utskottet har icke sagt, att faran för människors lif och hälsa skulle hafva medfört död eller grof kroppsskada, utan det kan vara en helt annan skada som inträffat, huru obetydlig som helst. Och därmed kan det nödvändiga kausalsammanhanget mellan gärningsmannens vilja och effekten vara upphäfdt. Det kan sålunda hända, att begreppet vållande utsträcker till områden, där det eljest enligt svensk lag icke gäller.

Man måste också, när man läser lagutskottets utlåtande, för sig framställa en fråga. Enligt gällande lag är vållande till död och svår kroppsskada straffbart. Men vållande till ringa skada eller ingen skada är icke straffbart. I nu föreliggande fall säger utskottet, att om den ringaste skada å person inträffat, skall gärningsmannen straffas. Därmed synes straffbarhetsområdet utvidgadt utöfver hvad i strafflagen eljest förutsättes.

Hvad nu rör frågan, om lagstiftning i förevarande afseende öfver hufvud taget bör finnas eller icke, vill jag för min del säga, att, därest den begränsas till sitt rätta område och ställes i sitt rätta sammanhang, en sådan ingalunda, för att den kan anses hufvudsakligen röra en viss klass, bör vara utesluten. Vi ha ju redan klasslagar på vissa områden. Bland annat ha vi lagen om skydd mot yrkesfara. Där finnes föreskrifven en särskild skyldighet utöfver hvad åligger hvarje människa, nämligen skyldighet för arbetsgifvare, som drifver industriellt verk, att vidtaga sådana åtgärder med hänsyn till arbetaren, att icke arbetarens lif och hälsa äfventyras. Här ha vi ju redan den mest typiska klasslagstiftning; och att då emot densamma ställa en annan, såvidt den begränsas till sitt rätta område, kan jag icke finna vara något onaturligt. Hvarpå hvilar nu denna skyldighet för arbetsgifvaren att vidtaga särskilda åtgärder för att skydda arbetarna? Den hvilar ju uppenbarligen på den grunden, att arbetaren för att kunna utföra sitt arbete måste utsättas för vissa faror, de faror, som alltid äro förknipade med skötandet af maskiner och allt annat arbete i en industriell anläggning. Just med hänsyn därtill ha arbetsgifvarne fått sig ålagd en särskild ansvarighet. På samma sätt kan man naturligtvis med fullt skäl påstå, att en motsvarande ansvarighet bör kunna åläggas arbetarne med hänsyn därtill, att arbetsgifvaren för att kunna drifva fabriken eller verket måste anförtro åt arbetaren sin egendom. Men arbetarens särskilda ansvarighet kan då ingalunda bestämmas med hänsyn därtill, huruvida något arbetsaftal är slutet eller icke, och öfver hufvud icke på den omständigheten att tiden för aftalet gått till ända eller icke; utan grunden måste vara den, att arbetaren fått åt sig anförtrodd arbetsgifvarens egendom och sålunda af denna anledning har särskild skyldighet att iakttaga varsamhet med och omsorg om denna egen-

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Jag vill hafva framhållit detta för att visa, att den förut-sättning, som Kungl. Maj:t och utskottet uppställer för straffbarhets inträdande, den nämligen att man skall utan laga skäl före utgången af den tid, hvarunder arbetsaftalet skall gälla, hafva öfvergifvit arbetet — ej är nog allmängiltig. Det synes mig orimligt att vilja stadga, att en arbetare, som under tiden för arbetsaftals giltighet öfvergifver en maskin i full gång och därigenom förorsakar fara för människors lif och hälsa, skall straffas, men att däremot en arbetare, som icke är bunden af ett arbetsaftal, men som dock fortsätter med arbetet och därunder t. ex. öfvergifver maskiner i full gång, skall bli ostraffad. Grunden för straffbarheten är naturligtvis icke den, att tiden för arbetsaftalet icke gått till ända, utan den, att arbetaren tagit befattning med arbetsgifvarens egendom. På den grund åligger honom att taga vara på och icke förfara en annans, nämligen arbetsgifvarens, egendom. Detta är för mig det viktigaste skälet, hvarför jag icke kan gå med på Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag till ändring rörande 19 kap. 22 § strafflagen. Herr statsministern yttrade nyss, att lagar kunna ofta kringgåas af dem, som vilja kringgå desamma. Antaga vi denna paragraf med den lydelse utskottet föreslagit, då finnes det väl knappast någon lag, som så inbjuder till ett kringgående. Naturligtvis måste arbetarne, för att icke drabbas af den, så mycket som möjligt göra sig fria från alla aftal på bestämd tid. Lagen skulle kunna komma att drabba i fall, där den icke bör drabba, men å andra sidan icke drabba i fall, där den bör drabba.

Nu skulle man ju kunna säga, att med den uppfattning, som jag uttalat, man borde lika väl som man har en speciallag beträffande vissa arbetsgifvares skyldighet mot arbetarna, fordra en speciallagstiftning beträffande arbetarens skyldighet i visst slags arbete. Ja, skulle man kunna affatta en sådan lag, då vore den ju alldeles i sin ordning. Då skulle den formuleras så, att den endast gällde arbetarne, under det de vore sysselsatta i verkstaden, och så att det jämväl tydligen angåfves, huru arbetarne skulle förfara med maskiner eller med arbetsgifvarens egendom i öfrigt i hvarje särskildt fall. Nu möta stora svårigheter för stiftandet af en sådan lag. Det är omöjligt att i minsta detalj säga, hvad arbetarne skola göra eller icke göra med arbetsgifvarens egendom. Det är därför jag och min medmotionär ansett, att deras skyldighet borde i det afseendet bedömas med hänsyn till hvad i allmänhet gäller om människors skyldighet i deras förhållanden till hvarandra. Först om arbetarens förfarande skulle kunna hänföras till verkligt vållande och den påföljd inträffade, hvarom nu är fråga — först då skulle han blifva straffbar. För mig ställer sig nu själfva saken i sin enkelhet så: skall arbetaren ha rättighet att i sin kamp utöfver strejken jämväl få såsom ytterligare påtryckningsmedel framkalla synnerlig fara för andra människors lif och

hälsa eller fara för grof skada å egendom? På den frågan måste man enligt min tanke svara med ett bestämdt nej. Det är således blott fråga om att begränsa den tilltänkta lagen till dess rätta giltighetsområde, att icke formulera lagparagrafen så, att den å ena sidan utsträcker till en mängd fall, där den icke bör gälla, men å andra sidan icke träffar i fall, där den bör träffa.

Jag hade hoppats, att utskottet skulle i anledning af min och min medmotionärs förslag hemställa om en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande 19 kap. 22 § strafflagen. Så har icke skett. Då jag icke kan, efter hvad jag anfört, godkänna formuleringen i denna paragraf vare sig enligt utskottets eller Kungl. Maj:ts förslag, kan jag icke heller rösta för den. Hvad nu angår de ifrågasatta lagförändringarne i 25 kap. strafflagen har jag för min del efter den mildring, som utskottet låtit dessa paragrafer undergå, ingenting emot att rösta för dem. Jag finner det alldeles uppenbart, att de personer, som äro anställda »vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår», intaga en sådan undantagsställning och att den fara, som kan uppstå därest de öfvergifva arbetet, är så öfverhängande, att en särskild lagstiftning där är i sin ordning.

I detta sammanhang vill jag omnämna ett yttrande, som jag hörde på en diskussion rörande det ifrågasatta lagförslaget. Det var en af arbetarnas ledare, som uppgaf, att i den storstrejk, som år 1902 ägde rum, arbetsledarna hade ordnat det så, att icke någon fara i fråga om vattentillgången skulle uppstå, därest eldsvåda skulle utbryta. Därigenom medgäfvos de ju indirekt, att dessa arbetares ställning är så säregen, att något särskildt bör göras; och då framkommer frågan: är det arbetsledarna, som skola afgöra, i hvilken mån och till hvilken omfattning dessa arbetare skola tjänstgöra eller icke? Därpå kan icke svaras annat än nej. Det tillkommer befälet för vederbörande kår.

Jag instämmer fullkomligt i en af reservanternas yttrande, då han säger, att åt »de personer, som på grund af anställningar af ifrågavarande slag kunna komma under visst slag af ämbetsmannans ansvar, också böra genom laga bestämmelser tillförsäkras en i viss mån säkrare ekonomisk ställning», men jag anser icke detta vara något skäl för att nu afslå lagutskottets framställning i hvad den rör 25 kap. strafflagen.

Jag skall därför, herr talman, anhålla att få yrka afslag på Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, i hvad de röra ändringar i 19 kap. strafflagen, men yrka bifall till utskottets förslag, i hvad det rör ändring i 25 kap. strafflagen.

Herr *Bökelund* instämde häruti.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr talman, mina herrar! Vid remissdebatten i denna fråga yttrade en talare, att han funnit egendomligt, att Kungl. Maj:t kunnat framlägga ifrågavarande förslag endast på grund af en petition från enskild korporation, Stockholms stadsfullmäktige. Nu förhåller det sig väl så, att Kungl. Maj:t bör fästa afseende vid framställningar, hvarifrån de än komma. Hade Kungl. Maj:t emellertid i denna sak endast haft stöd af Stockholms stadsfullmäktige, torde detta förslag icke hafva framkommit. Men, såsom vi veta, är detta förslag ursprungligen utarbetadt af en kommitté, som af Kungl. Maj:t tillsatts i anledning af en Riksdagens skrifvelse. Denna kommitté, inom hvilken meningarna voro ganska delade i fråga om kommitténs stora förslag till lag om vissa arbetsaftal, var fullständigt enig beträffande nu ifrågavarande förslag, sådant det då lydde. Kommitténs förslag har sedan omarbetats, men i hufvudsak är det samma icke mycket förändradt.

Detta lagförslag, som nu är före, afser att fylla en lucka i vår strafflag. Enligt min uppfattning öfverensstämmer det fullkomligt med det oförvillade allmänna rättsmedvetandet, att den, som bryter ett arbetsaftal och därigenom vållar skada å person eller grof skada å egendom, bör, om han bort kunna inse faran, underkastas straff. Och nog hafva, särskildt i Skåne, tillräckliga anledningar förekommit, på grund hvaraf ett stadgande härutinnan må anses behöfligt, ehuru jag gärna vill medgifva, att det är anledning antaga, att ett sådant stadgande icke synnerligen ofta skulle behöfva tillämpas. Men de strafflagar äro ju de bästa, som sällan behöfva tillämpas.

De föreslagna bestämmelserna i 25 kap. strafflagen gå därpå ut, att vid vissa, hufvudsakligen statens eller kommuners för det allmänna viktiga inrättningar endast sådana personer skola tjänstgöra, som vilja under tjänsteansvar fullgöra sina sysslor. De föreslagna bestämmelserna stå icke i strid mot någon rättsgrundsats. En sådan ansvarighet, som här föreslagits, gäller redan nu för personalen vid statens järnvägar. Med anledning af hvad herr Persson i Malmö yttrade om betjäningen vid dessa järnvägar vill jag därför erinra, att 25 kap. strafflagen redan nu gäller betjäningen vid statens järnvägar, och man har däraf icke, såvidt jag vet, förnummit någon olägenhet.

Det har anmärkts, att detta förslag ej bort framläggas kort efter det att de organiserade arbetarne genom omröstning beslutat öfvergifva tanken på storstrejk. Men det är ju en känd sak, att tusentals personer finnas, som velat ställa till en storstrejk. Är det då verkligen orimligt, att samhället *i tid* rustar sig till motvärn mot sådant och skaffar sig de garantier, som stå till buds för ifrågavarande för allmänheten nödiga inrättingars jämna gång? Det har också sagts, att detta förslag borde ha framlagts i början

af riksdagen, d. v. s. innan beslutet i fråga om storstrejk blef känt. Härfpå svarar jag, att detta enligt min uppfattning hade varit en mycket olycklig tidpunkt för förslaget framläggande. Hade så skett, hade det naturligtvis hetat, att det varit olämpligt att framlägga förslaget, innan regeringen ens visste, om storstrejk skulle beslutas eller icke, och till äfventyrs hade, om förslaget framlagts i början af riksdagen, detta föranledt att den socialdemokratiska partikongressen, som jag tror hölls i slutet af februari, kommit öfverens om eller tillstyrkt, att storstrejk skulle komma till stånd. Nej, det är nog så, att när helst ett sådant förslag som det förevarande framställes, heter det alltid, att tiden är olämplig.

Med tillfredsställelse finner man, att de tre reservanter, som hafva afgifvit motiverade uttalanden, icke vilja bestrida befogenheten af den ifrågavarande lagstiftningen. Hvad herr Zetterstrand angår, var ju detta att vänta, då han själf varit ledamot af den kommitté, som utarbetat lagförslaget. Men äfven herrar Lindhagen och Segerdahl finna brytande af arbetsaftal straffvärdt under de förhållanden, som äro omförmälda i förslaget till lydelse af 19 kap. 22 § strafflagen, hvaremot de ställa sig något tveksamma gentemot bestämmelserna i 25 kap. strafflagen. Det är, som sagdt, med tillfredsställelse man finner, att reservanterna sålunda icke afvisa tanken på en lagstiftning i den föreslagna riktningen, detta emedan man sökt i landet sprida ut, att detta lagförslag är fullständigt orimligt. Reservanterna vilja emellertid först i framtiden vara med om en sådan här lagstiftning. Särskildt har det anförts, att det skulle vara vanskligt att antaga speciella strafflagsbestämmelser rörande aftalsbrott, innan ännu de grundläggande bestämmelserna rörande aftal blifvit antagna. Jag tror icke, att den svårigheten blefve särdeles stor. Att bestämma, när ett aftalsbrott egt rum, läser ej vara en svårare pröfning än många andra pröfningar, som tillkomma domstolarne. Och skulle det någon gång inträffa, att saken blefve något vansklig i följd af bristen på en tydlig aftalslag, så kan resultatet icke blifva värre, än att den tilltalade i det fallet blir frikänd, och därmed kan man ju vara nöjd. Denna fråga om de förevarande straffbestämmelsernas förhållande till en aftalslag är ju en formell, rent juridisk fråga, och man torde vid bedömandet af en sådan fråga böra fästa ej ringa afseende vid högsta domstolens mening, och högsta domstolen har icke funnit en sådan anmärkning som den förevarande böra göras mot lagförslaget.

Vidare har det sagts, att, då Riksdagen icke funnit sig kunna biträda det utaf Kongl. Maj:t år 1903 framlagda förslaget till lag om förliknings- och skiljedom, tidpunkten ännu icke läser vara inne att tillgripa de ytterligare medel, som kunna lända till skydd för arbetsaftalet. Det vore ju synnerligen önskvärdt, om vi med det första kunde få till stånd en lag om skiljedom vid arbetstvister,

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

men sammanhanget mellan en lag i sådant syfte och de nu ifrågasvarande bestämmelserna kan jag icke finna vara sådant, att staten bör vänta med att reagera mot svårare aftalsbrott, tills man får till stånd lagbestämmelser om skiljedom.

Vidare har man som stöd för uppskof med denna lagstiftning åberopat herrar Brocks och Bökelunds motion. Ja, deras framställning innebär ju ett mycket vackert teoretiskt uppslag, men, såvidt jag kan förstå, finnes icke något behof att så långt som de föreslagit utsträcka de ifrågasvarande strafflagsbestämmelsernas innebörd.

Mången plägar i lagstiftningsfrågor fästa synnerligt afseende vid exempel från utlandet. Jag bör därför icke underlåta att något redogöra för den lagstiftning, som i ifrågasvarande hänseende gäller i det fria England. Det svenska lagförslaget påminner icke så litet om den engelska lagstiftningen. I England gäller härutinnan en lag af år 1875. I denna lag bestraffas brytandet af arbetsaftal i dessa två fall: »1:o) då någon uppsåtligen brutit tjänste- eller arbetsaftal under sådana förhållanden, att han afvetat eller haft skälig anledning antaga, att hans berörda förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, skulle sätta människolif i fara eller förorsaka svår kroppsskada eller för förstöring eller allvarsam skada utsätta värdefull fast eller lös egendom; och 2:o) om någon af kommunal myndighet eller af bolag eller entreprenör, som har till åliggande att förse stad, köping eller annan plats eller del däraf med gas eller vatten, blifvit antagen till arbete vid för sådant ändamål inrättadt gas- eller vattenledningsverk samt brutit aftalet med nämnda myndighet, bolag eller entreprenör under sådana förhållanden, att han afvetat eller haft skälig anledning antaga, att den sannolika följden af hans berörda förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, skulle blifva, att invånarne i staden, köpingen etc. skulle helt och hållet eller väsentligen gå miste om sitt behof af gas eller vatten.» Utrikesdepartementet har på min begäran från vår beskickning i London införskaffat några upplysningar angående den engelska lagstiftningen. Det framgår af dessa upplysningar, att enligt 1875 års lag sakkäldes i England år 1901 29 personer, år 1902 37 personer samt år 1903 10 personer. Upplysning begärdes särskildt därom, huruvida de engelska bestämmelserna från arbetarehåll betraktades med ovilja och om förslag till deras afskaffande förevarit. Härpå svaras i den officiella handlingen: »Det synes icke finnas någon anledning till antagande, att arbetarekorporationerna äro fientligt stämda mot de ifrågasvarande stadgandena, och statssekreteraren i inrikesdepartementet har sig icke bekant, att några förslag om deras upphäfvande varit framställda.» Man torde af hvad jag anfört rörande den engelska lagstiftningen finna, att England i denna sak erbjuder ett mycket beaktansvärdt föredöme.

Jag skall nu slutligen anhålla att få redogöra för ett till denna

sak hörande aktstycke, hvilket är ganska märkligt. Den förenämnda kommittén upprättade, såsom förut sagts, ett förslag till lag om vissa arbetsaftal, och vid det förslaget fogades såsom en särskild afdelning i betänkandet de nu ifrågavarande strafflagsbestämmelserna. Såväl aftalslagen som straffbestämmelserna gjordes till föremål för åtskilliga officiella yttranden. Landsorganisationen i Sverige afgaf särskildt ett yttrande. Detta yttrande inledes med följande ord: »Efter att de särskilda fackförbunden, som äro anslutna till landsorganisationen i Sverige, hafva tagit under ompröfning till Kungl. Maj:ts den 19 oktober 1901 aflämnade förslaget till lag om vissa arbetsaftal och till oss insändt sina uttalanden däröfver, få vi å de organiserade arbetarnas vägnar härmed inkomma med följande utlåtande angående bemälda lagförslag.» Landsorganisationen skrifver sålunda på de organiserade arbetarnes vägnar. I landsorganisationens yttrande förekommer först en ingående och mycket sakrik kritik af kommitténs förslag till aftalslag. Jag vill i förbigående nämna, att på grund af de anmärkningar, som särskildt från arbetarehåll gjorts mot detta förslag till aftalslag, jag ansett lagförslaget härom ej kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet, och lagförslaget är icke remitteradt till högsta domstolen för dess hörande. Sedan landsorganisationen sålunda kritiserat aftalslagen, skrifver den följande: »Kommittén har vidare funnit sig föranlåten att föreslå ändringar i strafflagen. Att fall kunna förefinnas, då en ändring af kap. 19 § 22 kan vara befogad, vilja vi ej förneka. Men en dylik ändring bör ske med försiktighet, och särskildt bör uttryck undvikas, som kunna tänjas snart sagt huru långt som helst. Detta synes oss nämligen vara fallet med uttrycket »grof skada å egendom». Detta uttryck kan nämligen blifva ett farligt vapen mot arbetarne, då man betänker, att då det gäller att använda en dylik strafflagsparagraf sinnena kanske ej äro tillräckligt lugna för att klart bedöma de faktiska omständigheterna. Och någon likställighet är ej heller här tal om; arbetsgifvarne kunna likaväl genom arbetsinstittelser skada arbetarne till lif och egendom, men härom saknar förslaget allt stadgande.»

Här talas i landsorganisationens yttrande icke något särskildt om 25 kap. strafflagen, och beträffande bestämmelserna i 19 kap. gör landsorganisationen endast två anmärkningar, nämligen dels, att uttrycket »grof skada å egendom» är alltför tänjbart, och dels att förslaget saknar bestämmelser om straff för arbetsgifvare. Om saknaden häraf var ett fel i kommitténs och Kungl. Maj:ts förslag, så är detta fel ju nu afhjälpt af lagutskottet. Återstår sålunda af landsorganisationens anmärkningar endast den, att uttrycket »grof skada å egendom» skulle vara alltför tänjbart. Men den anmärkningen kan icke anses vara af någon större vikt. Samma uttryck finnes på ett annat ställe i 19 kap. strafflagen, nämligen i 20 §, och man kan väl icke sätta i fråga att i stället för uttrycket »grof

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om in-
dring i 19
och 25 kap.
strafflagen.
(Forts.)

skada å egendom» sätta in i lagen någon värdebestämning i penningar. Landsorganisationen ansåg sålunda på ifrågavarande tid, det var i augusti 1902, att straff för brytande af arbetsaftal, hvaraf skada följer, väl kunde sättas i fråga, och af de två anmärkningar, som landsorganisationen framställde mot kommitténs förslag, är nu den ena iakttagen af lagutskottet, och den andra är icke af någon allvarligare betydelse. Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta landsorganisationens yttrande, då detsamma gifver en ganska god belysning åt ifrågavarande sak.

Lagutskottet har gjort några ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Jag har icke något att erinra mot dessa ändringar, utan hemställer, herr talman, om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! När detta lagförslag remitterades till lagutskottet, hade jag tillfälle att så pass utförligt genomgå detsamma från min synpunkt, att jag ämnat afhålla mig från att deltaga i denna debatt, om icke här hade fällt en del uttalanden med en mycket sympatisk och sonor stämning, hvilka emellertid syntes mig vara dels så pass personligt adresserade till mig och dels i allmänhet af en bakom det blida omhöljet faktiskt så upphetsande karaktär, att jag icke kunnat underlåta att därpå svara några ord.

Herr Hammarskjöld framhöll, att han i princip erkände strejkrätten. Ja, jag tror att man skall vara synnerligt långt efter sin tid för att icke kunna göra ett sådant erkännande. Men där det gäller praktiken, fruktar jag, att våra vägar mycket hastigt skulle kunna skiljas, äfven om vi å ömse sidor bemödade oss att i det längsta hålla dem samman. Ty herr Hammarskjöld syntes mig i sitt följande resonemang till den grad lägga hufvudtyngdpunkten vid att, som han sade, »förtryck» och »tvång» icke skulle kunna gillas, att han för den synpunkten — den enskildes rätt — fullständigt förbisåg att i dessa sociala konflikter något dock måste finnas, som heter *disciplin*.

Det är klart, att en sammanslutning kan drifvas för långt. Jag vet icke, hvad herr Hammarskjöld skulle fälla för omdöme om det slag af tvång, som utöfvas genom arbetsgifvarnes sammanslutningar, där de, som ingå i desamma, åläggas vid synnerligt hårda, understundom rent af ruinerande böter att fullfölja ett beslut, som majoriteten af sammanslutningen har fattat. Men visst är, att detta är också tvång. Det är en nödvändighet, som sammanhänger med kapitalets och arbetets problem under de sociala förhållanden, hvari vi lefva, att härarne i någon mån stå med obrutna linjer mot hvarandra å den ena sidan likaväl som å den andra, och att man därvid måste söka se till, att man kan göra det utan afällingar, utan, som arbetarne säga, förrädare. Det är klart — jag upprepar det — att här är en ömtålig punkt. Det *kan* hända,

att tvånget stundom å den ena sidan eller å den andra sidan drifves för långt. Men i så fall har Riksdagen för sin del redan stiftat en undantagslag gentemot det allt för långt drifna tvånget från arbetarnes sida, nämligen den bekanta lagen af 1899, den så kallade Åkarpsslagen, däri bestämmelser finnas till skydd, som det heter, för »arbetets frihet». Vi ha yrkat för vår del, att, eftersom redan denna frihetsprincip är godkänd i den allmänna strafflagen, vi icke skulle hafva ytterligare stiftad en enkom undantagslag, som med särskildt extra straff belade det klandervärda tvånget, hotet och våldet, när det utfövas i syfte att förmå någon att deltaga i strejk o. s. v. Men det är *en sak*. Mot den allmänna principen har *icke* från arbetarehåll rests gensaga. Vi ha yrkat blott på, att undantagslagen, klassmärket skulle försvinna ur denna lagparagraf, och det är för öfrigt samma synpunkt, som vi förfäktat i afseende på här ifråga varande lag.

Nu har i följd af lagutskottets jämkning en rent formell ändring vidtagits i den ena af dessa lagparagrafer, så att justitieministern nyss kunnat åberopa, att felet i detta afseende är fullt rättadt. Men oafsedt den sakliga innebörden af denna rättelse, så vill jag säga, att hela denna lagstiftning på grund af den debatt, som nu föres, på grund af sin tillkomst, på grund af sina utgångspunkter dock ohjälpligen bär klasslagens märke, och att de ändringar, som sedan kunnat vidtagas för att göra den så att säga mera aptitlig, icke kunna utplåna spåren af detta från början förhatliga märke.

Jag fortsätter med herr Hammarskjölds till klasshat något upphetsande tal. Han talade om och skildrade för kammaren i sina vanliga värtaliga vändningar, huru vi inom arbetarörelsen tillämpa broderskapet, tillämpa det på sätt, som känt är, — mot strejkbrytare. Han vädjade särskildt till den ridderlighetskänsla, som finnes, hoppas jag, hos oss alla, och som uppröres desto mera, när i sådana konflikter det gäller kvinnan. Han framhöll, att det ju är rent af upprörande, att en kvinna icke får arbeta, om hon icke går in i sin fackförening.

Ett sådant uttalande, ja, hvad bevisar det? Hvad säger statistiken om de arbetande kvinnorna och fackföreningsrörelsen? Jo, att omkring 2 % af de kvinnor, som i Sverige försörja sig af arbete inom industrien, för närvarande äro inrangerade i fackföreningar. Alla de öfriga 98 % skulle enligt herr Hammarskjölds yttrande icke »få arbeta», om de icke ginge in i fackförening. Man ser, huru verkligheten slår sådana påståenden i ansiktet. Det förhåller sig förvisso så, att vi önska, att just för dessa sämst ställda, för de arbetande kvinnorna organisationen måtte komma till och gifva dem någon lyftning i deras allt för betryckta, allt för eländiga ställning. Just för att *höja* dem äfven ur sådana olyckliga förhållanden, som herr Hammarskjöld anspelade på och som vi

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

alla känna, är det som fackföreningsrörelsen söker vinna spridning bland kvinnorna. Men då är det hårdt, att en sådan rörelse skall stämpas såsom fientlig mot kvinnans frihet, mot den frigörelse, som vi alla önska de kvinnliga arbetarne.

Herr Hammarskjöld fortsatte med att tala åtskilligt om storstrejk. Han rekommenderade en broschyr, som skulle visat, huru en sådan tett sig i Italien. Jag har också läst den där broschyren. Den är författad af redaktören för Göteborgs Aftonblad, docenten Lundström, och utmärker sig för att vara en den ensidigaste skildring, som jag sett på ganska länge, och jag har sett rätt mycket af ensidighet från högerhåll, det kan jag försäkra herrarne. Genom den broschyren gick som en röd tråd turistens förgelse öfver, att det icke kunde blifva i det samhälle, som han besökte, på det sätt, som han önskat och hoppats. Men lika visst är, att i den broschyren fanns icke på alla dess sidor ett uttryck af förståelse af den folkrörelse, midt i hvilken dessa svenska turister råkat in, icke ett enda uttryck af förståelse, *hvarför* de italienska massorna befunno sig vid detta tillfälle i en sådan svallning. Det var därför att det skjutits på folket rundt omkring i landet. Det hade inträffat gång efter annan särskilda oroligheter, vid hvilka det ansågs från arbetarehåll, att karabiniererna gjort på det hänsynslösaste sätt bruk af sina vapen, och det hade fallit några offer redan. Så föll det några till. Då var måttet efter arbetarnes uppfattning rågad, och arbetarne gingo ut för att protestera emot ett system, som sköt ner deras bröder, utan att det efter deras uppfattning gifvits tillräcklig anledning för våldsamt tillvägagående. Men om allt detta finnes ingenting i broschyren — den synpunkten är borta! Sedan kan man förstå, att det kunnat komma att uppstå sådana öfvergrepp, som under upprörda tider, under revolutionstider, så lätt uppkomma. Men skall man skildra storstrejken med utelemnande af anledningarna till densamma, så kan man precis likaväl skildra den franska revolutionen med utelämnande af anledningarna till densamma och endast framställa den såsom gatuexcesser af pöbeln i Paris och ingenting annat.

Det yttrades af herr Hammarskjöld såsom en solklar sak, att det måste finnas en lag till skydd för vissa viktiga arbetsgrenar, af hvilka samhällets trefnad och jämna fortgång beror. Ja, men det finnes redan nu mycket starka band i detta afseende. Eller räkna herrarna det för ingenting, att personalen vid järnvägarne, om den lämnar sitt arbete, blir i och med detsamma afskedad? Räknas det för ingenting, att den med detta sitt afsked icke blott mister sina framtidsförhoppningar om en betryggad, om också i ekonomiskt afseende mycket knapp existens, utan därtill äfven mister — hvilket f. ö. kan vara ur rättslig synpunkt omtvisligt — alla de insatser, som den *själf* under många år gjort till sina pensionskassor? Det, som den enskilde betalad, det strykes bort i

ett enda slag. Tror man icke, att sådana band för fattiga arbetare äro tillräckligt bindande, utan att man därtill behöfver komma med hot om böter och fängelse? Och när man sedan på detta sätt väckt en förbittrad stämning skall man då komma och säga: nu ha vi ställt det riktigt klokt, nu ha vi det så bra förspändt, att någon storstrejk icke behöfver komma i fråga! Illa känner den människonaturen, som tror att genom sådant förfarande, som regeringen föreslår, man skulle nå det syfte, som väl ändå varit regeringens.

Ur samma synpunkter skall jag be att också få vända mig med ett par ord mot det förslag, som af herr Brock gjorts i hans yrkande, som går ut på afslag af 22 § i 19 kap. af formella skäl, men bifall till förändringen i 25 kapitlet. För honom var det nämligen, om jag hörde honom rätt, visserligen önskvärdt, att järnvägsfolket skulle komma till de fördelar, med en tryggad ämbetsmannaställning, som dessa personer för närvarande icke hafva, men i afvaktan på det kunde man, enligt hans uppfattning, så gärna nu med detsamma antaga straffen. Jag tror icke, mina herrar, att detta är ett rätt sätt att gå till väga. Icke brådskar det *så* med straffen, att icke, *om* man skall gå fram på en sådan väg, dessa personer också må få fördelarne *samtidigt*. Det är väl dock en rimlig ståndpunkt detta. Och öfver hufvud taget — det vill jag komma till — är det just själfva kärnpunkten uti det misstag, hvartill regeringen gjort sig skyldig, när den framlade detta förslag, att den velat ensamt bjuda på det straffande, det onda, det som skall kännas såsom en utmaning. *Det* har den bjudit på, men icke på något af det andra, icke det som arbetareklassen hade väntat på, icke det som till och med aftalslagskommittén hade föreslagit, då den försökte, efter sin uppfattning, att sätta kyrkan midt i byn — något så när — och sedan i konsekvens med detta kom med detta förslag.

I och med detta är jag inne på det aktstycke, som herr justitieministern åberopade alldeles nyss och som jag här har i min hand, nämligen landssekretariatets inlaga till öfverståthållareämbetet i Stockholm. Där är på 3½ tätt tryckta spalter utredt, hvarför landsorganisationen för sin del *icke* ansett sig kunna gå med på den tankegång, som gjort sig gällande uti aftalslagskommitténs förslag. Herr justitieministern gaf själf erkännande åt denna utredning och de synpunkter, som däri förebragts. Nåväl, sedan på ett par ställen mot slutet, så säger detta landssekretariat, som består utaf praktiskt erfarna arbetare, men icke utaf jurister, att, då kommittén har funnit sig föranlåten att föreslå ändringar i straffen, så vill sekretariatet emellertid icke gå in på någon juridisk kritik däraf, blott med undantag af en enda anmärkning rörande det obestämda i 19 kap. på ett ställe. Men så slutar det hela, hvilket

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

herr justitieministern icke uppläste, på följande sätt: »Vi kunna därför påstå, att föreliggande lagförslag är helt och hållet onödigt och rent af farligt för en sund samhällsutveckling och särskildt för arbetsaftalet» o. s. v. Efter ett så generellt omdöme har man naturligtvis icke ansett nödigt att med juridiska finesser motivera allehanda saker, som rörde detta tillägg, hvilket man betraktade såsom en liten konsekvens af det, hvarom saken egentligen rörde sig. Men då kan man väl däraf dock icke draga den triumferande slutsatsen, att landsorganisationen och de, som stå bakom den, på *den* tiden icke hade någonting att invända mot förslaget. Jag har visserligen sett den slutsatsen dragen i Nya Dagligt Allehanda. Men *det* imponerar icke mycket på mig. Jag beklagar, att herr justitieministern nu har upprepat densamma, ty jag måste fortfarande känna mig allt för litet imponerad däraf.

Nu erinrade herr justitieministern om, att i England skulle också vara en lagstiftning utaf denna art, som man icke från arbetarehåll särskildt vändt sig fiendligt mot. Javäl, låt oss få alla de förutsättningar, som man har för arbetarörelsen i England, låt oss få *det*, som finnes där: en så långt utsträckt rösträtt, som där finnes, hvarigenom arbetareklassen, när den vill, kan bevaka sina intressen och bevaka sina rättigheter; låt oss få *det* sedan lång tid där bestående faktiska erkännandet af fackföreningsrörelsen genom att dess medlemmar kallas in till samråd af regeringen, när det är fråga om utarbetandet af lagförslag, som röra arbetarevärdens angelägenheter; låt oss få allt detta här, hela den ställning, hvaruti arbetareklassen (jag talar om den organiserade och den bättre ställda), där befinner sig — ja, *då* kan man mycket väl förstå, att en sådan kvarleva från det äldre åskådningssättet i den engelska lagen, hvilken, såsom vi alla känna, har varit ganska barbarisk i långa tider, kan genom praxis skjutas åt sidan, så att något särskildt behof af dess formella afskaffande icke visat sig. Men icke skall man däraf draga den slutsatsen: låt oss bara taga upp sådana rester från den gamla hårda lagstiftningen, ty sådana finnas kvar i »det fria England», och där reser sig ingen däremot. Nej, låt oss då få *det hela* — *då* kunna vi resonera om, i hvad mån vi kunna följa med på de inskränkningar i afseende å arbetarnes rörelsefrihet, som här ha varit bragta på tal. I det fallet förstår jag f. ö. ganska väl, att herr justitieministern kunde taga fasta på uttalanden från reservanterna. Ja, här finnas uttalanden, särskildt uti herr Lindhagens reservation, hvilka ganska nära öfverensstämma med den tankegång, som finnes uti det här aktstycket från landsorganisationen, fastän ingendera hade kunskap den ena om den andra. Där ser man, att man alltså *kan* komma fram äfven i dessa ting till vissa fasta punkter. Men det sker *icke* genom att rycka loss ur sitt sammanhang några strafflagsbestämmelser och kasta

dem så att säga i ansiktet på arbetarne och säga: »Här ha ni, det andra få ni vänta på».

Herr talman, jag yrkar afslag!

Häruti instämde herr *Pettersson* i Södertälje.

Herr Hjärne: Herr talman! Det är enligt min åsikt af en viss betydelse, att kammarens ledamöter vid detta tillfälle öppet angifva sin ställning till den föreliggande frågan. Och det är egentligen af den orsaken som jag här har begärt ordet. Det kan icke falla mig in, sedan debatten så långt fortgått, att inlåta mig på en vederläggning af de juridiska eller opportunistiska skäl, som blifvit anförda mot lagen. Dessa skäl hafva redan af föregående talare och senast af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet blifvit, enligt min uppfattning, alldeles tillräckligt bemötta. Jag skall icke heller inlåta mig på något slags diskussion utaf de känslofulla deklamationer, uppblandade dock med ett genomskinligt hot, som vi här från några talare fått höra. Sådant bryr jag mig icke om. Och jag anser, att det icke på sakens utgång kan hafva något verkligt inflytande. Jag skall icke heller inlåta mig på den tvist, som uppstått mellan den föregående talaren och herr Hammarskjöld, emedan jag är fullkomligt viss därpå, att herr Hammarskjöld själf kommer att gifva honom det svar, han förtjänar.

Men jag vill fästa mig vid ett par uppgifter, som den föregående talaren på stockholmsbänken har gifvit i anledning af den jämförelse, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har uppdragit mellan den lagstiftning, som nu är i fråga, och den engelska lagstiftningen af år 1875. Herr Branting anförde, att England på den tiden hade helt andra arbetareförhållanden, än vi för närvarande äga. Arbetarne där skulle hafva haft ofantligt mycket större förmåner, än de hafva i vårt fädernesland. Jag vill mot detta anmärka *det*, att det var just genom den lagstiftning, som år 1875 och under de närmast föregående åren förbereds, som föreningsrätten i själfva verket i fullt mått tillerkänts de engelska Trade Unions, det vill säga fackföreningarna. De hade stått under en mycket inskränkande lagstiftning eller lagskipningshäfd, någonting helt annat än hos oss och till hvilket vi här i landet icke haft motstycke. Vidare var visserligen en rösträttsreform genomförd några år förut. Denna rösträttsreform gaf dock ingalunda allmän rösträtt. Den tariffvade en ytterligare utsträckning, som först 10 år efter denna arbetarelagstiftning af år 1875, nämligen 1884 och 1885, kom till stånd. Man kan icke säga, att det strängt taget ännu i England råder allmän rösträtt. Men här i Sverige har ju regeringen framlagt ett förslag om allmän rösträtt. Detta förslag har emellertid blifvit tillbakavisadt här inom kammaren och icke minst från det håll, där man rest det starkaste

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

motstånd mot den arbetarelagstiftning, som här är i fråga. Och utom Riksdagen hafva vi ju hört en ännu värre opposition mot detta rösträttsförslag. Således kan jag icke alls finna, att parallellen är utaf den art, som herr Branting har velat göra gällande. Det är icke så, att den strejklagstiftning, som i England genomfördes 1875, framkom i sammanhang med en hel mängd andra nya arbetarelagar till arbetarnes förmån. Det är först långt efteråt, först efter år 1875, som den modärna engelska arbetarelagstiftningen räknar sin bästa tid. En sådan tid hoppas jag visserligen äfven måtte komma här i Sverige, ehuru jag starkt tviflar på att det kommer att ske på den socialistiska vägen, lika litet som denna väg visat sig fruktbarande på den engelska arbetarelagstiftningen.

Vidare har herr Branting talat starka ord om disciplin och tvång såsom nödvändiga moment uti samhällsrörelsen. Ja, han kan hafva rätt. Skall det finnas en klasskamp, så måste denna klasskamp naturligtvis föras mellan organisationer, inom hvilka någon slags disciplin råder. Men må vi komma ihåg, att denna klasskamp i så fall ändå alltid måste röra sig inom samhällets ram. Och det är samhället, staten, som stadgar de normer eller, så att säga, den krigsrätt, som skall råda mellan de båda parterna. Här är det just fråga om en sådan krigsrätt. Och för att visa, att denna krigsrätt ingalunda står utan exempel i fria länder i våra dagar, så vill jag anföra någonting, som kanske herr Branting känner. Det är hvad som hände uti den fria australiska staten Victoria för 2 år sedan. Det var ett bevis på disciplin, på offentlig disciplin, som verkligen förtjänar alla loford. Det var nämligen så, att det hade uppstått en konflikt mellan fackföreningarna och statsmakten i Victoria. Fackföreningarna ville tvinga statens järnvägsarbetare och öfver hufvud tåget alla i statens tjänst anställda att inträda i deras led, under det att regeringen satte sig däremot. Då påbjödo fackföreningarna strejk — och en järnvägsstrejk — samt tvingade genom sitt inflytande järnvägsarbetarne, åtminstone en stor del af dem, att vara med. Hvad gjorde då regeringen? Jo, Victorias premiärminister sammankallade parlamentet till ett urtima möte och där framlade han ett lagförslag, som lydde så, att en sådan strejk skulle betraktas som ett straffbart brott, och vidare att alla tryckta uppmaningar till sådan strejk skulle beläggas med straff, samt hvar och en af statens tjänstemän, som neklade sitt arbete, utan att på förhand, 14 dagar förut, hafva gifvit det till känna, skulle göra sig skyldig till 100 pounds d. v. s. 1,800 kr. böter eller 1 års fängelse, och han skulle för alltid hafva mist alla kvalifikationer för inträde i statens tjänst.

Vidare skulle alla möten för denna strejk förklaras olagliga och förbjudas, all strejklitteratur skulle konfiskeras och förstöras samt boktryckarne förklaras straffskyldiga.

Detta lagförslag antogs i första läsningen med en ganska stor

pluralitet inom parlamentet, samt därefter och efter några sprattlingar upphörde järnvägsstrejken och arbetarne återgingo till sitt arbete.

På detta sätt förfor man i Victoria för två år sedan, och det är dock att märka, att Victoria är en stat, som har äfven skiljenämnd och skiljedom o. s. v. i arbetstvister, samt är en stat, som har allmän rösträtt; till och med kvinnor hafva där rösträtt. Man ansåg sig dock där, när en järnvägsstrejk framkallades af uppstudsiga och öfvermodiga arbetareföreningar, kunna stifta en sådan undantagslag. Det var en undantagslag, och därför togs den tillbaka, sedan den utöfvat sin verkan.

Hvad är i fråga om stränghet denna lag, som regeringen nu föreslagit? Denna lag gäller alla och den innebär icke något slags inkräktande på tryckfrihet eller församlingsfrihet. Därför är det af största vikt, att just denna lag antages af kammaren, på det att vi en gång, om en sådan svår olycka som en järnvägsstrejk skulle utbryta, icke behöfva stifta en sådan undantagslag. Jag anför emellertid detta såsom ett exempel därpå, att äfven i de friaste länder det ingalunda i våra dagar anses vara onödigt att häfda statsmakternas auktoritet mot alla enskilda intressen, äfven mot sådana fackföreningar som de australiska, hvilka sträfva att utbilda sig själfva till en stat i staten och att få alla offentliga maktmedel i sina händer. Det är en sådan sträfvan, som vi böra i tid söka förebygga, och det är endast på en sådan grundval, som bildas af en stark statsmakts auktoritet och vördnad för lagarnes helgd, som en reformatorisk arbetarelagstiftning kan med hopp om framgång främjas.

På grund af dessa skäl anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ljunggren: Herr talman, mina herrar! Alldeles oafsedt att arbetsgifvareelementet på sistone har blifvit inpassadt i det föreliggande lagförslaget, hade jag i alla fall tänkt att vid detta tillfälle till protokollet angifva mina särskilda åsikter i min egenkap af arbetsgifvare. Dessa mina åsikter öfverensstämma till det väsentligaste med reservanternas. Därjämte har jag den åsikten att, därest staten vill förskaffa sig sina medborgares fulla aktning och förtroende till ett tillvaratagande af rättfärdighetskänslans kraf, staten måste tillse att icke lagar stiftas, som kunna få en undantagslagstiftnings prägel, lagar, som äro eller synas vara riktade mot vissa klasser af folket.

Visserligen har Kungl. Maj:ts nu föreliggande lagförslag undergått en förbättring inom utskottet, i det att denna lag skulle omfatta äfven arbetsgifvares förpliktelser. Lagförslaget har därigenom fått ett visst sken af berättigande, men jag tror mig kunna säga endast ett berättigande hos dem, som äro okritiska. Jag stöder

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

mig närmast därpå, att jag iakttagit, att de flesta talare, som yttrat sig för lagförslaget, hafva bedömt lagen såsom en klasslag och såsom en lag, riktad mot arbetarne. De hafva alldeles förglömt, att utskottets lagförslag är riktadt äfven mot arbetsgifvarne. Det är ju egendomligt, att detta tillvaratagande af andras intressen skall hafva utgått från en enskild motionär, då man i alla fall kunnat förvänta, det regeringen från början hade bort framlägga ett så omfattande förslag, hvartill utskottet nu på grund af en enskild motionärs framställning funnit sig föranlåtet.

Såsom arbetsgifvare ber jag att få nämna, att jag — och säkerligen ingen rättänkande arbetsgifvare — vill undandraga mig det ansvar, som staten pålägger, men man gör sig i alla fall den förhoppningen, att dessa förpliktelser och detta ansvar, då det tager sig uttryck i lagar, skola vara fullt berättigade, fullt motiverade och vara utgångna från rätter myndighet. Vidare tänker man sig alltid, att en lagstiftning af denna lags omfång, äfven då detta tillägg om arbetsgifvares förpliktelser tillkommit, borde hafva undergått behandling af högsta domstolen. Det är ju naturligt, att detta icke under riksdagens lopp låtit sig göra, men man tänker sig då, att lagförslaget hellre borde af utskottet hafva afstyrkts.

Herr talman! I anseende därtill att jag för min del anser, att lagförslaget bär en alltför ensidig prägel, trots att arbetsgifvarne blifvit indragna i förslaget till lagändring rörande 19 kap. strafflagen, och då detta lagförslag allt från början visat anledning till åstadkommande af förbittring i det stora samhället, då vidare lagförslaget icke står i sammanhang med en lag om arbetsaftal, och då vidare skyldigheter gifvas, men inga nya rättigheter åt de arbetare hos allmänna verk, järnvägar m. m., som skulle komma i ett större ansvar än hittills, och då jag slutligen anser, att lagen i dess tillämpning gifver alltför mycket anledning till subjektiv uppfattning hos domstolarne och möjligen en viss godtycklighet, anhåller jag att få yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Jag vill endast med anledning af herr Brantings anförande säga ett par ord. Jag har af landsorganisationens yttrande icke kunnat få någon annan uppfattning, än att landsorganisationen icke alldeles ville motsätta sig straffbestämmelsen i 19 kapitlet 22 § strafflagen.

Herr Branting uppläste ett stycke af slutet i landsorganisationens yttrande, hvaraf framgick, att hela lagförslaget afstyrktes, och kammaren fick måhända det intrycket, att jag borde hafva uppläst detta slutstycke, men af mitt anförande framgick ju, att såväl aftalslagen som straffbestämmelserna måste hafva afstyrkts af landsorganisationen.

Herr Höjer: Herr talman! Jag hade tillfälle i början af diskussionen att genom att instämma med herr Zetterstrand angifva min ställning till den föreliggande frågan och jag hade naturligen icke haft för afsikt att i densamma yttra mig, men då herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet för en stund sedan anförde såsom skäl för det kungl. lagförslaget förhållandena i den engelska lagstiftningen, kunde jag icke underlåta att begära ordet för att helt vördsamt be att i åtskilligt få supplera de uppgifter, hvarmed herr statsrådet hänvände sig till kammaren.

Herr statsrådet uppläste i svensk öfversättning efter lagstadgokommitténs betänkande, som refererar de engelska förhållandena, alldeles riktigt §§ 4 och 5 i »Conspiracy and protection of property act» af den 13 augusti 1875, hvilken lag gäller ännu i dag. Om herr statsrådet hade fortsatt uppläsningen och i svensk öfversättning äfven uppläst §§ 6 och 7, hade herr statsrådet och kammaren fått tillfälle att göra ganska hälsosamma reflexioner. Herr statsrådet och kammaren hade då först och främst funnit, att straffbestämmelserna i det svenska kungl. lagförslaget, som nu föreligger till afgörande, gå icke så litet utöfver gränserna för motsvarande straffbestämmelser i den engelska lagen. Vidare hade herr statsrådet då äfven funnit hvad herr statsrådet, då han satte ihop det kungl. lagförslaget, tydligen ännu icke haft fullt reda på, att den engelska lagen talar icke endast om arbetare, utan äfven om arbetsgifvare samt innehåller straffbestämmelser för *båda* parterna. Han skulle därjämte hafva funnit, att den af mig citerade lagen är något mildare mot arbetarne än mot arbetsgifvarne, så till vida som den stadgar tre månaders straffarbete såsom högsta strafftid för arbetare, men sex månaders straffarbete såsom högsta strafftid för arbetsgifvare.

Det synes mig också, att det hade varit ganska lämpligt, om herr statsrådet till kammarens efterrättelse hade närmare omtalat, huru denna Conspiracy and protection of property act i England egentligen kom till. Denna del af den engelska lagstiftningen, om hvilken vi nu tala, utgår i själfva verket från Trade union act af år 1871. Samma dag som denna lag promulgerades, antogs också the criminal law amendment act. I den intogs en mängd bestämmelser, afsedda att begränsa den strejkrätt, hvilken den engelska lagen i öfrigt ville tillerkänna arbetarne. Den talade om »våld», »hotelser», »tvång» m. m. med hänsyn till arbetareförhållanden och stadgade vissa straff för dem, hvilka under strejk försöka att få någon att lämna sitt arbete. Nu föll det sig så, att under de följande åren tillämpade de engelska polismyndigheterna och de engelska domstolarna den ifrågavarande lagen på det oförsyntaste sätt genom hårdragning af vissa icke nog bestämda uttryck med den påföljd, att strejkrättens användning faktiskt blef så godt som omöjliggjord i England. Detta framkallade bland de

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

engelska arbetarne ett starkt missnöje med den dåvarande liberala regeringen under Gladstone. Arbetarne vände sig genom sina ombud, den så kallade Juntan, direkt till ministerpresidenten med begäran, att han skulle framlägga förslag till förändring och förmildring af bestämmelserna i nyss omtalade lag. Men Gladstone med sina manchestersympatier ville icke veta af någon mera ingående förändring af lagen. Detta hade till följd, att de engelska arbetarne vid valen 1874 undandrogo Gladstone sina röster, hvilket medförde Gladstones fall och Disraëlis öfvertagande af makten i spetsen för en konservativ regering. Med denna regering trädde de engelska arbetarne i förbindelse i och för afskaffandet af »the criminal law amendment act» och dess ersättande af en annan lag, i hvilken strejkrätten blefve utan förbehåll erkänd. Vid den nya lagens utarbetande följde Disraëli icke den vanliga svenska byråkratiska metoden att efter lagförslagets utarbetande inom regeringen hänvisa detsamma endast till utlåtande af rikets högsta domstol före dess framläggande i parlamentet. Innan Disraëlis regering hade satt på papperet en enda lagparagraf, trädde den i didirekt underhandling med hufvudledarne för de engelska fackföreningarna; och den lag, som sålunda kom till stånd och som också af parlamentet antogs, denna lag var framgången ur ett intimt samarbete mellan den engelska regeringen och de engelska arbetarnes förtroendemän. Den lagen är just »the conspiracy and protection of property act» af den 13 augusti 1875, som af herr statsrådet nyss citerades.

Äfven den omständigheten, att den engelska lagen kom till på det sätt jag ofvan nämnt, hade bort tjäna den svenska regeringen till föredöme, innan den kom fram med sitt ifrågavarande lagförslag. Det hade icke varit ur vägen, synes det mig, om de svenska arbetarne fått tillfälle att yttra sig om ett lagförslag, som på det närmaste berör deras intressen.

Dessutom ber jag att få påminna kammaren därom, att före stiftandet af the conspiracy act fanns i England något, som i Sverige ännu icke finnes. Det fanns en lag, som gaf rättslig tillvaro åt de engelska fackföreningarna, nämligen Trade union act af 1871. Det fanns dessutom sedan 1860-talet ett förliknings- och skiljedomsinstitut, som sedermera genom the arbitration act af 1872 erhöi en officiell rättslig tillvaro. Ingen af dessa förutsättningar förefinnes hos oss, ehuru *bådadera borde* hafva förefunnits, innan man ifrågasatt antagandet af föreliggande lagförslag.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr Höjer sade, att det varit i sin ordning, att arbetarne fått tillfälle att yttra sig om förevarande lagförslag.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att detta har

skett. Arbetareorganisationerna hafva fått tillfälle att yttra sig i frågan.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Herr Centerwall: I sitt intressanta anförande upplyste herr Hjärne, att i det fria Victoria i Australien, såsom han uttryckte sig, har en lag blifvit stiftad i samma syfte som den nu föredragna och till och med litet strängare, men herr Hjärne tillade, att det i Victoria fanns allmän rösträtt, till och med för kvinnor. Hade vi allmän rösträtt, skulle det ju möjligen gå för sig att representationen antog en sådan lag, som vi nu hafva till afgörande. Då vore ju denna representation ett uttryck af allas vilja. Men då det blott är ett mindre antal statsborgare, som hos oss hafva rösträtt, blir denna lag orättvis.

Herr Larsson i Västerås: Jag hör att kammaren är angelägen om, att denna debatt skall sluta så fort som möjligt, och jag skall redan från början be att få säga, att jag icke skall blifva lång, då jag helt kan instämma i de anföranden, som hållits af herrar Nils Persson och Branting. Men jag ber dock att få säga några ord med anledning af de många mötesuttalanden, som gjorts ute i landet.

Det har sagts från vissa håll, att man icke bör fästa så synnerligt mycken uppmärksamhet vid den allmänna opinionen, då det gäller att stiffta lagar. Men gentemot detta vill jag be att få säga, att dessa, som låtit sin stämma ljuda på de allmänna mötena, till största delen sakna tillfälle att sända ombud hit till denna församling för att här låta sin mening bli hörd.

På de flesta platser i landet, där organisation finnes, hafva möten afhållits och uttalanden blifvit gjorda. För min del har jag varit i tillfälle att taga del af icke mindre än 106 sådana mötesuttalanden af möten, som varit talrikt besökta. Jag skall icke trötta herrarne med att ens uppläsa något af dessa uttalanden, men jag ber att få säga hvad det är, som går igenom samtliga dessa. De äro naturligtvis olika såväl till form som till innehåll, men hvad som genomgår dem som en röd tråd det är, att de organiserade arbetarne känna detta lagförslags framkomst såsom en kränkning och såsom ett underkännande af deras ansvarskänsla. Man må här tala och resonera huru som helst, så är i alla fall förhållandet det, att arbetarne i landet hafva känt detta som en orättvisa. Som jag nyss nämnde, har jag haft tillfälle att taga del af icke mindre än 106 sådana resolutioner, och jag tror mig också veta, att en hel del af kammarens öfriga ledamöter fått mottaga dylika mötesuttalanden.

Då jag förut nämnt, att jag kunde instämma i de anföranden, som hållits af herrar Nils Persson och Branting, skall jag nu inskränka mig till att föredraga endast en enda resolution. Detta

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

uttalande är gjordt på en kongress här i Stockholm, på hvilken var representerad en grupp, som beröres af 25 kap. i föreliggande förslag, nämligen järnvägsmännen. Dessa hafva efter behandling af det föreliggande förslaget gjort följande uttalande:

»Med frambållande af att det svenska järnvägsfolket ännu aldrig använt sig af medel som kunna motivera regeringens förslag till en undantagslag, hvilken särskildt synes vara riktad mot järnvägsmännen, uttala Sv. järnvägsmannaförbundets ombud från alla delar af landet, samlade till kongress i Stockholm, sitt ogillande af regeringsförslagets syfte — att frångå arbetarna deras mången gång enda återstående utväg att göra sig hörda gentemot intressen, för hvilka inga hänsyn gälla — på samma gång de likväl, i förhoppning att förslaget ej skall blifva godkändt af Riksdagen, förklara sig beslutna att till det yttersta söka iakttaga sin städse visade laglydnad.»

Jag hemställer till herrarna, huruvida det kan vara lämpligt att upphöja ett sådant förslag, som här föreligger, till lag, då det är riktadt mot en klass af arbetare, som, trots de se och känna det som en utmaning, dock kunna stanna vid ett så hofsammt uttalande.

Jag ber att till sist få uttala den förhoppningen, att Andra Kammaren icke skall visa sig hafva den uppfattningen, att man skall söka ordna förhållandena mellan arbetare och arbetsgifvare medelst dylika strafflagsparagrafer. Så till vida ber jag att få instämma i hvad hans excellens statsministern yttrade vid början af denna debatt, nämligen att han för sin del ansåg, att strafflagsparagrafer icke i något afseende bidraga till att utjämna de skiljaktigheter, som förefinnas mellan arbetsgifvare och arbetare. Då så är förhållandet, och då här har påvisats, att dylika lagbestämmelser icke heller vid vissa gifna tillfällen skola kunna verka afskräckande, så undrar jag, om icke alla skäl tala för, att detta förslag icke må blifva af Riksdagens Andra Kammare antaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på det föreliggande lagutskottsbetänkandet.

Herr Hedin: Vill man rättrådigt bedöma den svenska arbetarrörelsen inom arbetarrörelsen i Europa i det hela, och hela den europeiska arbetarrörelsen, så sker det genom jämförelser. Arbetarrörelse har föregåtts af bondebefrielsen. Man skall strax säga: hvilken olikhet mellan dessa båda! Ja, i sanning, det är en stor olikhet, en annan än den man menar. Bondebefrielsen skedde genom statsmakternas initiativ, genom att dessa ingrepp, under det att bondeklassen mottog reformen. Så var det i Frankrike den namnkunniga augustinatten. Så var det i Danmark i slutet af 1700-talet, då *lifegenskapen* upphäfdes 1797, efter att *starnsbaandet* blifvit löst 1788. Så var det i Preussen, under de år, som följde

efter Jena. Det är här statsmakterna som sagt: vi erkänna, att I ären nedtryckta af obilliga skatter; vi erkänna, att man håller Eder i ingenting mindre än verkligt slafveri. Däremot hafva arbetarne — det gäller om vårt land, och det gäller om andra länder — själfva fått börja arbetarebefrielsen, själfva fortsätta den och så småningom fått se den från början föga villiga statsmakten träda till dels för att hålla tillbaka och dels för att söka styra rörelsen efter sin önskan. Detta är den stora skillnaden. Vi hade ju ändtligen icke sådana förhållanden, som i Danmark, Preussen och Frankrike, där man hade den rena feodalismen till 1700-talets slut och, i Preussen, in i nittonde århundradet. Men var verkligen skillnaden mycket stor mellan den ställning, i hvilken våra bönder befunno sig, och den i hvilken de danska, preussiska och franska befunno sig före hvad jag nyss kallade bondebefrielsen i dessa länder? Jag har för min del från barnaåren minnen, som utan tvifvel utöfvat en afgörande verkan på hvad jag blifvit och är till känslor och tankar. Att våra bönder icke kunde behandlas såsom Danmarks under den tid, hvilkens slut firades med Frihedsstöttens uppresande utanför Köpenhamn 1792, det är väl sant; men skillnaden var icke stor. Då man såsom barn dagligen sett, huruledes, när bondehemmanens innehafvare kommo ut på landsvägen för att öppna grinden åt prästen, de stodo så här med mössan i hand, så att han — den fattige komministern — hvar-enda gång måste säga: »sätt på hatten»! — då man sett sådant under några år, sitter det kvar bättre än mycket, som man läste i skolan. Det var icke stor skillnad mellan lifegenskapen i ett land, som Danmark, och det förtryck, man dels såg dels hörde beskrivas från andra provinser än Närrike, där folket dock var mindre förtryckt än i vissa andra delar af vårt land.

Jag tog mig före en gång för många år sedan att använda några månader på att genomstudera vårt riksdagstryck från 1809 och intill slutet af 1870-talet för att göra mig en lefvande föreställning om, huru mycket arbete under den delen af förra seklet användes af regeringen, af rikets ständer, af kommittéer och — låt mig tillägga i sällskap med dessa offentliga makter — af den frisinnade pressen för att åstadkomma hvad man väl kan kalla bondebefrielsen i Sverige. Det arbetet gör sig knappast någon en rätt föreställning om, utan att han underkastar minnesmärkena däraf en sådan granskning, som jag gjorde. Det tog en stor del af ständsriksdagarnes arbete under tiden från 1809 till 1866 och en icke så ringa del efteråt. Det visar — kan man säga — huru välbehöfligt detta arbete var, huru förtryckt detta stånd var — ja, det är alldeles sant — och därför kallar jag det för en bondebefrielse. På det ståndet satt lifegenskapens märke här, liksom i Danmark ända till slutet af 1700-talet.

Nå väl! Den reformen har skett dels genom initiativ från

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

statsmakternas sida, dels genom deras omedelbara verksamhet. De hafva själfva erkänt, att denna reform blifvit vidtagen såväl i hela samhällets intresse som i rättvisans intresse, den rättvisa, som bondeståndet hade att kräfva — detta stånd, som hade burit under alla föregående århundraden de tyngsta bördorna, och som hade icke blott försvarat landet, utan äfven eröfrat rikedomar åt dem, som upphäft sig till deras herrar.

Arbetarne åter, i vårt land liksom i andra länder, har ingen kommit till mötes på detta sätt. De hafva fått börja sitt reformarbete med en kamp, som från början mottagits såsom någonting rent absurdt, såsom vore det uppror mot deras herrar och ett uppror mot hela samhället. De hafva fått föra den kampen med egna krafter genom sina sammanslutningar, genom sin själfbeskattning, genom sina tidningar och genom uppoffringar, som i sanning icke varit små. Det är en mycket stor skillnad mellan hvad jag kallar arbetarbefrielsen, som tillhör det föregående århundradet, och bondebefrielsen, som tillhör 1700-talet och början af 1800-talet. Det bör man komma ihåg, då man vill döma öfver arbetarrörelsen i andra länder i jämförelse med det föregående stora befrielseverket. Vilja vi sedan döma öfver arbetarrörelsen i vårt land i jämförelse med andra länder, böra vi skaffa oss någon annan kännedom om förhållandena i andra länder än den, som man hämtar ur festliga tal vid högtidliga tillfällen eller ur torftiga läroböcker eller ur partiska historisk-politiska framställningar. Om vi så göra den jämförelsen, äro vi berättigade att säga, att det väl icke finnes något land, där arbetarrörelsen har utmärkt sig för en sådan moderation som i samtliga de nordiska länderna; och jag tror icke, att Sveriges arbetare i det fallet stå tillbaka för grannländernas. Hvad beträffar en jämförelse i detta afseende mellan vårt land och de stora länderna, är skillnaden oändligt stor. Det skall hvar och en erkänna, som studerar förhållandena och icke nöjer sig med talesätt om det fria England och de sedan århundraden där fullvuxna frihetsgrundsatserna. Det är talesätt utan sanning.

När man i det föreliggande förslaget sökt åstadkomma en formell likhet, där den förut saknats, är den också icke något annat än formell. Det är som när man utmärker på en vägg ett fönster, som icke finnes, men som skall på afstånd åstadkomma en viss harmoni i utseendet. Det är icke bättre detta, än när man i början af 1800-talet i England kom därhän, att i stället för att i lagtexten hota endast arbetarne med straff i händelse af *koalition*, — sammanslutning i afsikt vare sig att strejka eller på annat sätt inverka på bestämmandet af aflöningar och andra arbetsvillkor — beslöt sig för att skenbart undanröja den olikheten, att arbetarne straffades, men arbetsgifvarne icke, när de slöto sig tillsammans för att i sin ordning inverka på arbetsvillkoren. Ty, hvad gjorde

man då? Man hade kvar de tre månadernas fängelse för arbetarne, men stadgade böter för arbetsgifvarne, böter, som betydde mycket litet för dem. Hur verkade nu detta? Arbetsgifvarne — det är det samstämmiga omdömet af så många engelska författare jag läst — hindrades icke i någon mån att koalitera sig, under det att arbetarne icke vågade komma tillsammans synligt för andra, utan fingo samlas sent i natten på aflägsna träskhedar, dessa s. k. *moors*. När man läser beskrifningarna om detta t. ex. hos Grefven af Paris, som skrifvit en af de bästa framställningarna om denna tidrymd af en rörelse under den äldre tiden, kommer man sannerligen att tänka på de hedar, där Macbeth mötte sina häxor, och där de kokade sin förskräckliga brygd. Så var det då. Arbetarnes koalition gick till i smyg, under det att arbetsgifvarne trots lagbudet voro fullkomligt oförhindrade att sammansluta sig. Men hvad blef följdén? Att t. ex. järngjutareföreningen, stiftad 1810, hade på sitt ansvar inom några få år mordén på 10 arbetare, som förbundit sig genom ed — eder, som äro förfärliga att läsa, emedan de på ett underligt sätt sammanblanda religiösa termer och sådana, som likna trollformler. Så började koalitionén sin ojämna strid; olikheten i lag dref den ut i missgärningar.

Då man ändtligen 1824 hade i lagens ord erkänt koalitionens-rätten, huru förhöll det sig med detta erkännande i verkligheten? Det hette i lagen, att man hade rätt att göra strejk; men när 2, 3 eller 4 slöto sig tillsammans, straffades de, och detta på grund af gamla statuter från föregående århundraden, som då drogos fram. Det gick så långt, att, när på 60-talet de mordgärningar i Sheffield och Manchester, som satte hela England i skräck på 60-talet, domstolarne — såsom ofta förekommar i England — tillgrepo den utvägen att ändra lagen i dess tillämpning.

Hvar och en här känner åtminstone till namnet de s. k. friendly societies, som spelat en den vackraste roll i sjulfhjälpens historia. Under det att i England undersökningar pågingo, ledda af en mycket ansedd domare, beträffande de förfärliga mordgärningarna, som jag nyss omnämnde, föll en dom från the Kings Bench, som om en friendly society bekräftade underrättens dom, att då denna förening, på samma gång som den var en sjulfhjälpsförening, äfven tycktes främja sådana syften som en trades union, så var denna förening icke berättigad att få lagens hjälp för att utfå en erkänd fordran, som den hade hos en person eller en förening — jag minnes icke hvilketdera. Det samma upprepades flere gånger. Domstolarne erkände emellertid fullkomligt, att, om en spelhusvärd, hvilkens yrke icke är lagligt enligt engelsk lag, har en fordran, han får, ja gudbevars utan att fråga lagens hjälp taga ut denna sin fordran; och på samma sätt förhöll sig lagtillämpningen i andra dylika fall! Om en friendly society däremot sade man, att den syntes äfven fungera såsom en trades

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

union och därför lagens hjälp borde refuseras. Så långt hade det gått, när 1875 års lagstiftning kom. Således en till det yttersta orätkträdig lag å ena sidan och mordgärningar å den andra.

Jag behöfver icke upprepa, huru arbetarerörelsen har tett sig i Amerika, ty det vet ju hvar och en. Den har där varit sådan, att man frågat sig: Skall icke hela detta samhälle en gång för alla falla sönder? Vi veta alla, hurudant det i detta afseende varit och ännu är i Frankrike, hurudant det är eller, rättare sagdt, varit i Tyskland och annorstädes. Säg mig ett enda land, där arbetarerörelsen har varit så fri från öfverdrift som här i de skandinaviska landen, ehuru man visserligen icke heller här kan fränkänna den fel — och dess målsmän själfve påstå ju icke, att man kan fritaga den från sådana.

Det är detta, man bör komma ihåg, när man, som Kungl. Maj:t har gjort, företager sig att komma till Riksdagen med ett lagförslag, som emedan det är partiellt också måste vara partiskt, alldeles såsom det lagförslag om proportionella val, som vi nyss haft oss förelagdt — det var också partiellt, ity att det gällde endast ena hälften af representationen, och så länge man bibehåller *den* principen, kan det icke blifva annat än partiskt. Om man jämför förhållandena i detta afseende här i vårt land med förhållandena i andra länder, där man haft mycket längre tid på sig än här i Sverige för att komma fram till ordnade resultat på detta område, skall man vara antingen okunnig om hvad som verkligen har tilldragit sig här och annorstädes eller ock synnerligen obillig i sitt omdöme för att icke erkänna, att lyckligtvis — och vare det sagdt till båda parternas heder — arbetarerörelsen här i Norden har haft ett vida bättre förlopp än i något af de stora länderna. Om man rättvist betraktar lithörande förhållanden, skall man väl aldrig mer komma fram med ett förslag sådant som detta, så opåkalladt och i en så olycklig stund, som fallet är med det nu föreliggande förslaget.

Herr Höjer: Endast en kort replik. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet hade den godheten att upplysa mig därom, att det föreliggande lagförslaget hade blifvit hänskjutet till landsorganisationens bedömande. Jag tackar herr statsrådet så mycket för denna upplysning, men jag hade verkligen redan förut reda på detta. Jag ber dock att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på, att det är en väsentlig skillnad, om arbetarne få tillfälle att uttala sig öfver ett redan utarbetadt lagförslag eller om de genom sina förtroendemän få vara med om själfva utarbetandet af lagförslaget. Det förra har skett här; det senare, som är det enda riktiga, skedde just i England vid utarbetandet af »The conspiracy act». Vidare vill jag tillåta mig att göra herr statsrådet den frågan: Har landsorganisationen fått tillfälle att ut-

tala sig om det enligt min tanke fullkomligt omotiverade tilltaget att taga och rycka ut de föreliggande lagparagraferna ur lego-stadgekommitténs hela förslag?

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Att döma af de anföranden, som hållits här i dag, måtte kammarens åskådning i denna fråga vara tämligen enhällig, ty det är bra få talare, som hittills uppträdt med yrkande om bifall till utskottets förslag och bra många, som yrkat rent afslag. Emellertid kan det ju vara möjligt, att man härutinnan misstager sig, så att de talare, som äro emot, komma att anse hvad som står på voteringssedeln för en tillräcklig motivering. I alla händelser anser jag det för min del vara min plikt att här i största korthet — om jag också skulle kunna instämma i åtskilligt af hvad såväl reservanter som talare ha yttrat — redogöra för min ståndpunkt i frågan.

Herr Hammarskjöld yttrade, att det icke vore farligt att införa en sådan här lag, ty den laglydige behöfver icke frukta den samma, och, såvidt jag fattade rätt, uttryckte herr justitieministern i andra ord en liknande mening. Om jag ser saken från herr Hammarskjölds synpunkt, förvånar mig icke hans uppfattning så mycket, ty det är ofta lekmannens åsikt, att en lags införande verkligen icke är farlig för andra än de icke laglydige. Men där-emot förvånade mig den ståndpunkt, som herr justitieministern intog. Det var han, som för några år sedan såsom justitieombudsman framlade den häpnadsväckande statistiken öfver, huru många här i vårt land orättvist häktas såsom misstänkta för brott, beroende på åtalsmyndigheternas dåliga omdöme.

Det borde väl icke heller behöfva särskildt påpekas, att just ett lagförslag af den beskaffenhet, som vi nu ha framför oss, innebär äfven för laglydige medborgare en utomordentligt stor fara för trakasserier. Vi ha ju i dessa dagar sett — åtminstone har saken så uppgifvits i tidningarne — hurusom en åklagare blifvit utaf vederbörande länsstyrelse ställd under åtal, för att han i ett mål om öfvervåld å arbetare — där det var alldeles riktigt att ett ingripande och ett åtal skulle ske från åklagaremaktens sida, ty det var ett upprörande våld, som ägt rum — af länsstyrelsen misstänktes hafva helt och hållet öfverskridit sin befogenhet och begått trakasserier, där han skulle ha utöfvat en opartisk ämbetsmyndighet. Med någon ledsnad, eftersom det tilldragit sig i mitt eget samhälle, vill jag beröra den efter mitt förmenande knappast inom sunda förnuftets område liggande åtgärd, som man sett här i tidningarne omtalad, nämligen att arbetare, som vid förstamajdemonstrationen skulle ha haft en fana, där det stod: »Bort med Första Kammaren!», blifvit trakasserade, inkallade och förhörda, alldeles som om det skulle vara på något sätt olagligt eller kunna tänkas tangera olaglighetens gränser att på en fana sätta något,

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

som i ett politiskt slagord sammanfattar önskningarne om en viss reform. Man finner således, att nog kan man ha sina betänkligheter, och att nog kan man med fullkomlig säkerhet antaga, att denna lag kommer att på sina orter begagnas till trakasserier, och man kan antaga detta så mycket mera, som det beklagligen måste sägas, att åklagaremygdigheten i vårt land icke har den själfständiga ställning, som den borde hafva, utan, särskildt i vissa landsdelar, står i ett alltför nära förhållande genom allehanda omständigheter till kapitalet och till kapitalisterna.

Jag tror, att ganska många anmärkningar skulle kunna riktas emot själfva lagförslagens affattning. Jag medgifver, att utskottet gjort en förbättring i den paragraf i kap. 19, som enligt utskottets förslag skulle få en ändrad lydelse, men jag ber dock att med anledning af detta utskottets förslag få framställa en fråga. Den åsyftade paragrafen skulle enligt utskottets förslag få följande lydelse: »Har utan laga skäl, före utgången af den tid, hvarunder *arbetsaftal* skolat gälla, *arbetsgifvare afskedat arbetare eller arbetare öfvergifvit arbetet under sådana förhållanden, att af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått fara för människors lif eller hälsa eller för grof skada å egendom, varde, där han bort kunna inse faran och af gärningen kommit skada å person eller grof skada å egendom, dömd till böter eller fängelse i högst sex månader.*

Jag vill framställa den frågan: Är det med detta klart, huruvida en arbetare skall straffas, om bevisligen ingen skada skulle ha uppstått, därest arbetsgifvaren ingripit med detsamma? Är arbetaren i fråga då straffbar eller icke? Denna fråga kan med skäl framställas i analogi med hvad som säges beträffande ett annat i strafflagen omnämndt fall, nämligen det fall, att en person misshandlar en annan, så att kroppsskada följer. Härvid finnes det särskilda lagbestämmelser för den händelse, att den skadade underlåter att söka läkarehjälp eller vidtaga andra nödiga åtgärder. Men hur det är här, vet man icke, och dock kan det blifva fråga om mycket svåra och komplicerade fall.

Jag vill emellertid icke ingå på någon juridisk detaljkritik af förslagen, då det enligt min tanke icke är denna, som här är hufvudsaken.

Det finnes synpunkter i det framlagda förslaget, som kunna vara beaktansvärda och hvilka efter mitt förmenande förtjäna att tagas under öfvervägande och i en annan, riktigare form, som iakttaga en större jämvikt, måhända kunna framläggas. Att det finns någonting riktigt i att säga: de, som arbeta, icke åt en privat arbetsgifvare, utan åt ett stort samhälle för allas gemensamma bästa, de böra icke kunna när som helst undandraga sig den tjänst de ha åtagit sig utan en svårare påföljd —, att däri ligger någonting riktigt, det tycker äfven jag, men såsom ett mål, efter

hvilket man bör sträfva genom att därför använda de nödvändiga medlen och de nödvändiga compensationerna å andra sidan. Men jag kan icke finna, att det är riktigt att blott åt arbetarne i detta fall säga: ni ha icke någon rätt att godtyckligt lämna edert arbete, utan att erhålla ett strängare straff än andra arbetare, utan att tillika säga: men ni skola också försättas i en sådan ställning, att de, som begagna sig af edert arbete — det stora samhälle, som ni tjäna — icke heller skall ha rätt att godtyckligt afskilja edert arbete från sig, ni skall ha en mera betryggad ställning än andra arbetare, ni skola ha en så betryggad ställning, att ni äro säkra på en anständig bärning och att icke kunna afskedas utan begångna fel. Däri, mina herrar, ser jag målet för en utredning, som bör hafva en vidsträckt horisont, som bör se åt båda sidor, som bör förstå att taga hänsyn både till kommunens bästa, som här representerar det allmänna och till arbetarnas bästa. Ty äfven arbetarnes bästa måste man här beakta icke ensidigt, utan så, att man verkligen afväger rättvisa åt båda sidor.

Det finnes i våra dagar en vetenskap inom juridiken, som mer än någon annan lefver ett blomstrande lif i de stora kulturländerna, en vetenskap, som har dragit till sig vetenskapsmän af lysande geni, en vetenskap, som har dragit till sig trägna och ifriga arbetare, hvilka utan att äga en så hög rang inom vetenskapens värld likväl ha åstadkommit utomordentligt mycket. Det är straffrättens vetenskap, som under de sista tiotalen af år undergått en så total omgestaltung uti Tyskland, Italien och Belgien, att man sällan har sett en sådan fullständig transformation.

Näväl, om det är någon sats, som kan anses med den mest tydliga klarhet framstå såsom en hufvudprincip uti den nya, stora och snillrika skolans läror, är det den: försök att uppdaga orsakerna till brottet och försök att afhjälpa dessa orsaker, ni vinner därigenom hundrafaldt mot om ni blott straffar. Det är denna skola, som framför allt har verkat för hvad man nu kallar villkorlig dom och sådant, och allt detta på den grundvalen, att man studerat brottslingen själf, studerat den straffade i fängelset. Denna skolas lärare säga oss med en mun: låt oss akta människan för fängelset, ty i lika många fall gör fängelset skada, som det gör godt. Det förhåller sig således icke så, att samhället kan utan vidare afskilja, utan vidare utrota ett brott genom att sätta brottslingen i fängelse. Hvarför? Jo därför, att brottslingen kan blifva sämre i fängelset, än han varit, innan han kom dit. Detta gäller naturligtvis mer än i något annat fall i ett sådant, där sociala orsaker ytterst legat till grund för brottet. Ty, mina herrar, nog är det sannolikt, att, då en arbetare, som i uppjagad klassfanatism gjort sig skyldig till en direkt lagöfverträdelse, sättes in i fängelse bland andra vanliga förbrytare, hans hämndkänsla och hatkänsla mot samhället skall resa sig till en förut icke anad höjd. Det

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

är den stora faran med att just i sådana fall som detta tillita straffhotets vanskliga och skenbara hjälp framför försöket att upp-
daga brottets orsaker och se till, om det icke skulle vara möjligt att aflägsna desamma.

Om ni, mina herrar, sammanträffat med de män och kvinnor, som i våra dagar egna sig åt den enligt min tanke synnerligen ädla och synnerligen förhoppningsgivande och löftesrika s. k. sociala rörelsen, dessa män och kvinnor, hvilka utan att tillhöra något visst parti uppoffra tid och arbete för att försöka åstadkomma en förståelse mellan olika samhällsklasser, för att försöka i sin ringa mån — ett försök, som jag tror en gång skall blifva mycket fruktbringande — verka för en utjämning af det, som nu står alldeles oförmedladt mellan samhällsklasserna, om ni sammanträffat med dem och frågat dem: hvad tycken I om denna lagstiftning, tror jag, att ni fått samma svar som jag: skydda oss från den, ty den är farlig och förintande för vårt arbete, sådant det nu utvecklats sig. Dessa män och kvinnor böra i det fallet vara ganska omdömesgilla just därför, att de egnat sitt arbete och sin omsorg åt att särskildt sätta sig in i och förstå arbetarklassens lif och önskemål. Det är nog för visso, såsom här sagts, att man först måste söka se till, att hela arbetarefrågan och hela arbetarelagstiftningen komma att behandlas i en ny anda, man måste söka se till att på fredlig väg, öfverenskommelsens väg, åvägbringas möjlighet till utjämning mellan de båda klasser, som tyvärr alltför ofta stå stridande mot hvarandra. Man måste försöka tillita de sociala fredsmedlen, inuan man använder de sociala stridsmedlen. Det är icke möjligt att säga — så fullkomligt som jag kan instämma i åtskilligt af hvad herr Hammarskjöld sade om det upprörande i vissa arbetares, särskildt på senare tid här i Stockholm, uppträde vid en viss strejk och hvad därtill hörer — det är icke möjligt att säga, att man bör flytta öfver den känsla och stämning, som man i följd af sådana uppträden har fått, till att utgöra en grund för, huru man skall lagstifta i detta fall. Man måste se saken på ett mycket större, ett mycket vidsträcktare sätt. Man måste först försöka se till, om icke arbetarne själfva, när de inkommit fullständigt i det politiska lifvet, när det blifvit ett slut på detta olycksaliga tillstånd, att utanför denna representantförsamling skall stå en arbetareklass, som icke har mer än några få representanter, långt mindre än hvad den borde ha, man måste först, säger jag, försöka se till, om icke på samförståndets väg, på en bred basis skall kunna åstadkommas en arbetarelagstiftning, som, på samma gång den är rättvis i den meningen, att den upprätthåller de befogenheter och de rättigheter, som äfven böra upprätthållas för arbetarne, också är tillräckligt kraftig att öfva repressalier mot de individer, som förgripa sig mot nödvändigt samhällsgodt. Så tänker jag om saken. Kan detta icke gå,

kommer det att visa sig omöjligt, då kommer det att blifva ett fullständigt och permanent krig mellan samhällsklasserna här i landet, och detta tror jag skall blifva en så stor landsolycka, att vi aldrig förut upplefvat någon sådan. Men förrän vi gjort det af mig nämnda försöket, skola vi icke uppgifva hoppet, åtminstone kommer jag icke att uppgifva det förr. Ty enligt min tanke är det likväl så — jag har icke något skäl att lämna den öfvertygelsen — att det med den svenska arbetaren förhåller sig på samma sätt som med det svenska folket, att det är godt i sin innersta rot, och om man går det till mötes, kommer det en mot. Men då skall man först försöka att gå det till mötes.

Jag yrkar afslag å det framlagda förslaget.

I detta anförande instämde herrar *Biesert, Holmgren, Hedlund, Ohlsson* i Halmstad, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Nordin, Österberg, Moll, Palme, Bergström, Wallis, Beckman, Wallenberg, Larsson* i Lund och *af Callerholm*.

Herr Wavrinsky i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet, emedan jag på ett möte i den valkrets jag representerar af arbetarne blifvit anmodad att framföra några synpunkter i denna fråga, hvilka synpunkter jag skall uttala mig mycket kort om, men hvilka jag anser mig skyldig att, äfven med anlitande af kammarens tålmod, framföra.

Hans excellens herr statsministern nämnde i sitt inledande föredrag i debatten, att lagen skulle försvåra strejktubrott, men antydde tillika, att denna makt hos lagen öfverskattades, och att lagen också kunde kringgås. Arbetarne ha anmodat mig erinra om, att i händelse deras kamp för bättre lifsvillkor skulle komma att mötas af så starkt motstånd, då de handlade fullt rättfärdigt, att de icke såge någon utsikt att på underhandlingens väg bereda framgång för sina sträfvanen, behöfde de icke anlita strejk eller arbetsnedläggelse. De kunde helt enkelt minska arbetsintensiteten, enär man icke kunde ålägga dem någon viss arbetsprestation. De skulle sålledes, om denna lag komme till stånd, blifva hänvisade till en åtgärd, som de icke önskade och som icke heller kunde vara lämplig att framtinga. Det torde väl här kunna sägas, liksom det för kort tid sedan sades från västgötabänken: »Jag fruktar ej den svenske arbetaren, men man har ej rätt att tänka illa om honom.» Lika visst bör man ej söka drifva honom till ytterligheter.

Det är vidare en upplysning, som jag särskildt blifvit anmodad att lämna. Herr justitieministern anförde, att anledningen till denna lag är en framställning från Stockholms stadsfullmäktige. I denna framställning meddela stadsfullmäktige, att den strejk, som ägde rum förra gången rösträttsförslaget var före, utsatte i främsta rum-

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

met Stockholms samhälle för stora faror. Det uttalades, att samhället blifvit »utsatt för äfventyret, att dess sjuka ej kunde vårdas så som sig borde, om de skulle kunna hafva utsikt att återställas till hälsan, att gator och allmänna platser ej blefve renhållna på ett sätt, som hänsynen till hygieniska regler fordrade, att ej heller renhållningen inom hus kunde vederbörligen hållas vid makt, något som ur hälsovårdssynpunkt vore synnerligen betänkligt, att det kunde blifva ytterst svårt att hämma uppkommande vådeld, att den nödiga rörelsen inom staden väsentligen hämmades, att det samma kunde inträffa med tillförseln till och utförseln från staden, att vatten för det dagliga behofvet komme att tryta, att på grund af dessa och andra följder af arbetsinställelsen invånarne löpte faran af att sakna hvad till lifvets nödortf hörd, m. m. dylikt.»

Arbetareledarne hafva försäkrat, att dessa uppgifter icke äro med sanningen öfverensstämmande, att åtgärder — kraftiga och verk samma åtgärder — voro vidtagna för att förhindra alla de olägenheter, som stadsfullmäktige här framhöllo, och jag menar, att, då grunden till lagförslaget är nämnda framställning från stadsfullmäktige, denna debatt icke bör afslutas, utan att man erinrat sig, att de uppgifter, på hvilka stadsfullmäktige stödde sitt anspråk, af arbetarne förklarats icke vara med sanningen öfverensstämmande.

Det anfördes, att rösträttsförslaget blifvit framlagdt och tillbakavisadt. Men jag ber därvid också att få erinra, att man kan i oändlighet framlägga rösträttsförslag, hvilka måste på grund af uppfattningen om det rättmätiga i de föreslagna anordningarna komma att tillbakavisas.

Jag vet icke, huruvida herr Hjärne, då han redogjorde för förhållandena i Victoria, ville rekommendera ett sådant tillvägagångssätt, som regeringen i Victoria använde. Men om han afsåg detta, skulle han också därmed hafva gifvit anvisning att tillgripa samma förfarande, som regeringen i Victoria fann lämpligt använda, nämligen att taga lagförslaget tillbaka.

Jag delar den uppfattning, som här från flera håll uttalats därom, att man icke kan äga rätt att absolut motsätta sig en lagstiftning i denna riktning, och jag kan allra minst vara med om att säga, att undantagslagar och klasslagar äro onyttiga och oberättigade. Tvärtom äro många sådana lagar ytterst nödvändiga och mycket nyttiga. Men de böra i så fall stiftas icke endast för folket, utan också med folket. På grund häraf har jag redan förut instämt i herr Perssons i Malmö yttrande och äfven i hans yrkande, och på grund häraf skall jag äfven nu yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Ehuru mycket blifvit taladt i detta ärende och säkerligen ingen af representanterna skall kunna genom hvad han har att andraga påverka

de åsikter, som hvar och en har bildat sig, så anser jag mig dock böra taga till orda i saken, på det att någon tvekan icke må råda om, på hvilken sida jag här ställt mig.

Jag känner mycket väl, att det är ett ytterst betydelsefullt ärende, som vi nu hafva att behandla, och att situationen är i högsta grad kritisk. Här har anförts, att tidpunkten för detta lagförslags framläggande varit illa vald. Ja, detta vill jag nu lämna därhän. Det kunde kanske i tvåfaldig mening sägas, att tidpunkten varit illa vald. Men den må hafva varit bättre eller sämre vald, så föreligger nu lagförslaget, och då är den stora frågan denna: Är detta lagförslag rättvist eller icke, och skall Riksdagen taga intryck af hvad som beslutes i andra kamrar på andra ställen än här? Skall Riksdagen låta skrämma sig utaf sådant, eller skall Riksdagen handla själfständigt och målmedvetet? För min del anser jag, att det vore Riksdagen mycket ovärdigt att låta skrämma sig af något hot, från hvilket håll det än må komma.

Den grundsats, som i detta lagförslag uttalas, är icke ny i vår lagstiftning. Uti näringsfrihetsförordningen af 1864 står det i 17 § 3 mom.: »Handelsbetjante eller arbetare i fabrik, handverk eller annan handtering äro pliktige att visa de näringsidkare, hos hvilka de blifvit antagne, tillbörlig aktning, efterkomma deras befallningar i afseende å de göromål, som till yrkets utöfning höra, äfvensom i öfrigt med flit och omsorg fullgöra sina åligganden och icke genom försummelse eller oordentlighet förfara deras egendom.» Vidare står i 22 §:n: »Handelsbetjänt eller arbetare, som felar mot hvad i 17 § 3 mom. finnes stadgad, skall böta från och med 5 till och med 20 riksdaler, där ej å förfarandet enligt allmän lag högre ansvar följa skulle.» Den princip, som nu fått uttryck i det kungl. förslaget, är alltså redan uttalad i 1864 års näringsfrihetsförordning. I hvad mån den blifvit tillämpad, vet jag icke, ty jag har icke följt med rättsskipningens historia i vårt land så, att jag kan säga detta.

Herr Branting talade om de konflikter, som uppstode mellan arbetare och arbetsgifvare i vårt land, och hurusom dessa konflikter fordrade, att inom bägge lägren funnes disciplin, samt ville härmed försvara det tryck och det, jag ville nästan säga våld, som utöfvas af fackföreningarna. Han jämförde också därmed den sammanslutning, som existerar mellan arbetsgifvarne, och anförde, hurusom arbetsgifvarne äro ålagda att vid till och med för somliga ruinerande böter ställa sig till efter rättelse, hvad arbetsgifvareföreningens styrelse besluter. Ja, detta är på ett sätt riktigt, men i det stora hela är det *fullkomligt oriktigt*, ty arbetsgifvareföreningarna utöfva aldrig ett sådant våldsamt tryck *på några andra än dem, som frivilligt slutit sig till föreningarna*. De utöfva intet våld mot affärsmännen eller mot de arbetsgifvare, som ställt sig vid sidan om föreningarna. Men det är just förhållandet med arbetarnes

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

fackföreningar, att de icke blott upprätthålla disciplinen inom sig själfva, utan att de utöfva den allra mest våldsamma påtryckning, som kan tänkas, mot dem, som icke vilja sluta sig till den socialistiska fackföreningsrörelsen. Det är sålunda icke endast fristående arbetare, som äro utsatta för dessa våldsdåd, utan äfven arbetare, som sammanslutit sig i föreningar, men vägrat att ingå i den socialdemokratiska politiska landsorganisationen. Herrarne veta därför också, för hvilka förföljelser de äro utsatta, som äro medlemmar af t. ex. svenska arbetareförbundet. Man talar om föreningsrätten och fordrar föreningsrätt, men under tiden är det egentligen endast *en* förening, som man anser berättigad att existera.

Jag betraktar därjämte det nu framlagda lagförslaget från en synpunkt, som jag icke här hört framhållas. Jag har dock stundtals varit ute ur kammaren, hvadan det ju kan hända, att denna synpunkt framhållits, ehuru jag icke varit i tillfälle att höra det. Jag menar den synpunkten, att förslaget afser att bereda ett skydd för dem, som äro arbetsvilliga. Det låter sig icke förnekas, att i vårt land finnes en ofantlig skara arbetare, som äro tvungna att vara med i strejkerna. De vilja icke vara det. De gråta, deras familjer gråta, de förbanna hela denna rörelse, som lägger på dem ett sådant ok, men de äro alldeles absolut tvungna, därför att, om de icke äro med och arbetsnedläggelsen en dag upphör, de veta, att de blifva jagade med hungerpiskan från plats till plats utan någon skonsamhet eller barmhärtighet. Jag tillät mig en gång här i kammaren att säga, att Kristian Tyrann eller Jösse Eriksson i världen var en ängel, om han ses i ljuset af det, som nu från socialdemokratiskt håll utöfvas mot arbetare, hvilka ingenting annat begära än att i all sköns ro och frid få sköta sitt arbete för att därmed försörja sig och sina familjer. Det skall dock icke, mina herrar, kunna förnekas, att här är fråga icke blott om disciplinen *inom* ett parti, utan om en våldsam disciplin mot sådana, som icke höra till detta parti, en våldsamhet, som för hvarje dag synes taga allt större utsträckning och äfven i intensitet växa på ett håresande sätt. Vi hafva här i Stockholm just haft exempel på sådant. Det slutade visserligen så, att, när den kvinna, om hvilken herr Hammarskjöld talade, kom till det rätta domaresätet och där efter rannsaking befanns vara oskyldig, så stänkte man vatten på henne samt gaf henne läskedrycker m. m., för att vederkvicka henne, men hvad som skulle hafva händt, om hon befunnits skyldig, det vill säga befunnits arbeta, när andra ville låta bli det, har man icke fått veta.

Jag betraktar alltså detta lagförslag såsom hafvande en mycket stor betydelse till skydd för de arbetsvilliga. Det är också bekant, att, när strejker från socialdemokratiskt håll påbjudas, det huvudsakligen är unga, ogifta arbetare, som utgöra pluraliteten och öfverrösta de andra, hvilka hafva familjer att försörja. Jag har

själf många gånger sett, hurusom arbetare och deras familjer gråtit för strejken, men de hafva varit tvungna, fastän de icke tillhört dessa fackföreningar, absolut tvungna att ändå gå med i strejken. De hafva sagt: »vi äro olyckliga sedan, när strejken är öfver, ifall vi arbeta, medan de andra strejka.» Att nedlägga arbete eller att afhålla sig från arbete har i gamla tider kallats för lättja och betraktats såsom orätt, men aldrig betraktades det såsom orätt att arbeta för att därigenom ordentligt försörja sig. Nu däremot tycks detta ha blifvit en af de värsta synder, som en arbetare kan begå!

Man kan disputeras om, huruvida de lagbestämmelser, som här föreslagits, äro så humana, som de borde vara. De skulle ju kunna jämkas, det håller jag med om. Men jag ber att från min synpunkt få säga, att dessa straffbestämmelser äro själfva humaniteten i jämförelse med de straffåtgärder som från socialdemokratiskt håll vidtagas mot oförvitliga, ordentliga arbetare, som icke begära någonting annat, såsom jag sade, än att arbeta och med sitt arbete ärligt försörja sig själfva och sin familj.

Det säges, att här är fråga om klasslagar. Ja, mina herrar, klasslagar finnas ju på många områden. Här har framhållits, att vi hafva krigslagarne, det är klasslagar; vi hafva lagar för sjöfolk o. s. v. Jag kan tala om andra klasslagar rörande arbetare: vi hafva lag om arbetareskydd, lag om arbetareförsäkring; det är också klasslagar. Men när sådana lagar framläggas, då talar ingen om klasslagar. När det däremot är fråga om lagar till skydd för personers lif, hälsa och egendom och för den allmänna välfärden emot möjliga öfvergrepp ifrån arbetarhåll — öfvergrepp, som ofta icke utgå från arbetarne själfva i egentlig mening, utan ifrån deras ledare och uppviglare — då är det mycket bra att hafva det där förhatliga ordet »klasslag» att tillgripa.

Herr talman, af hvad jag nu sagt torde framgå, att jag för min del kommer att rösta för utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Man har i dag så många gånger åberopat samhället såsom förevändning för ett antagande af utskottets förslag. Särskildt hafva vi från statsrådsbänken upprepade gånger hört sägas, att samhället just kräfvver det föreliggande lagförslagets antagande. Jag har i min reservation sökt utveckla, hvarför jag tror, att Kungl. Maj:t i detta fall just icke representerar samhället, utan representerar ett åskådningssätt, som ganska mycket skiljer sig från den synpunkt, som bör göra sig gällande för samhällets syn på denna sak.

Jag har emellertid begärt ordet blott för att erinra, hurusom ingenting så mycket är ett stöd just för ett afslag å Kungl. Maj:ts förslag som herr Hjärnes anförande och det exempel, han framdrog. Han framdrog exempel på, huru en regering enligt hans mening borde handla i detta fall. Han framhöll, hurusom i Austra-

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

lien regeringen i en stat midt under brinnande strejk af järnvägsarbetarne framlagt ett enahanda strafflagsförslag, men han upplyste tillika, att så snart strejken afstannat, tog regeringen tillbaka detta förslag.

Men hvad begäres af oss nu? Utan pågående strejk och utan fara därför icke blott framlägger Kungl. Maj:t ett sådant förslag, utan söker äfven genomdrifva, att det blir lag för framtiden och vill därjämte, att det utom för järnvägsarbetare också skall antagas för en hel del andra yrkesarbetare. Stadsfullmäktige hade begärt ännu mer. Och den tid kommer kanske, då man tillmötesgår jämväl en sådan utvidgning. Men detta tillvägagångssätt är ju ett helt annat än exemplet från Australien.

Jag vädjar till kammaren, om det icke är klokt i detta fall att främst se till, att samhällsfriden i det längsta kan upprätthållas. Ty det är klart, att om detta förslag antages, blir det en stark upphetsning. Därför, herr talman, ber jag under hänvisning till tankegången i min reservation att få vädja till kammaren att se tiden an och icke inlåta sig på dessa oriktiga och farliga vägar. Jag yrkar således afslag å utskottets hemställan.

Herr *Byström* instämde häruti.

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman, mina herrar! Att åtskilligt af hvad som förekommit i förslaget till ändring i och tillägg till 19 kap. 22 § strafflagen är af beskaffenhet, att det måhända kan sägas vara af nöden, är jag villig att medgifva, särskildt beträffande de ord, som utskottet formulerat sålunda: »af gärningen kommit skada å person eller grof skada å egendom».

Men frågan är en annan: i hvilken mån en sådan bestämmelse inkräktar på rätten till nedläggande af arbete, rätten till arbetsinställelse? En dylik rätt synes mig likväl vara af den beskaffenhet, att man icke gärna kan fränkänna våra arbetare densamma.

En af de mer konservativa i denna fråga, som uppträdt till förmån för utskottets förslag, nämligen herr Hammarskjöld, har själf kraftigt betonat denna rätt. Om så är fallet, blir frågan: går det an att få denna lag till stånd utan att inkräkta på rätten till arbetsinställelse? För min del kan jag icke inse, att det är möjligt; i samma mån lagförslaget inkräktar på denna rätt, måste jag för min del sätta mig däremot, äfven om förslaget i öfrigt kan anses vara riktigt.

Här har af flera talare, särskildt af herr Waldenström, framhållits, att förslaget kunnat komma i fråga att antagas, om det blott framkommit i lämplig tid, och han betonade härvidlag två synpunkter. För min del får jag säga, att jag anser, att tiden är högst olämpligt vald. Dels är allt, som kan uppvisas hafva förekommit, af den beskaffenhet, att det blott är en liten grupp af

svenska arbetare, som gjort sig skyldig till, hvad som lägges dem till last; men för hvad blott en liten grupp af Sveriges arbetare gjort sig skyldig till bör icke hela Sveriges arbetarkår straffas. Dels är det en tillfällig stämning, som framkallat tillfälliga känslor, hvilka inverka på dem, som äro gynnsamt stämda för lagförslaget. Men det är väl högst olämpligt att låta en tillfällig stämning inverka på sig, så att man antager en lag, som man icke kan veta, när man kan få ändrad, då Första Kammaren en gång godkänd den.

För min del anser jag därför, att känslorna böra lugnt få lägga sig, och då först kan det vara tjänligt att öfverväga saken. Så är emellertid icke fallet nu; därför anser jag det vara olämpligt att nu antaga förslaget.

Herr Hammarskjöld — eller om det var en annan talare, det skall jag lämna osagdt — påpekade, att när lagförslaget är framlagdt, så böra vi antaga det. Nej, säger jag, lagförslaget är framlagdt på en olämplig tid, och då synes mig, att, hur lämpligt det eljest än kunde varit, man nu bör lugna sig och öfverväga saken.

Herr Waldenström anmärkte, att det här varit frågan om hot. Jag är den förste att beklaga, att hot verkligen framkommit från arbetarnes sida, och att sådana uppträden, som åtskilliga arbetare stundom gjort sig skyldiga till, verkligen förekommit. Men, mina herrar, är det blott från arbetarnes sida, som dylikt förekommit? Jag tror, att tryck minst lika starkt öfvats äfven från regeringshåll, och för min del får jag säga, att jag tar afstånd från allt tryck och vill handla själfständigt utan påtryckning från något håll.

Hans excellens herr statsministern sade vid inledningen af denna debatt, att det icke var genom lagbestämmelser, som det var så farligt, ty dem kunde man kringgå, och dem fäste man icke så synnerlig vikt vid: de hade icke alltid den effekt, som de skulle hafva. Jag frågar då, skall man framlägga lagförslag och trösta kammarens ledamöter med, att de icke skola göra effekt och icke skola kunna tillämpas? Jag kan icke tro det, men i anslutning härtill och med erkännande af, hvad herr statsministern sade, ber jag att få tillägga, att om så är, att ett lands lycka och frid, samhällsmedlemmarnas välfärd och lugn de olika klasserna emellan icke kan byggas på lagparagrafer, utan framför allt på förtroende och kärlek — om så är, upprepar jag, ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan. Härvid anser jag mig böra tillägga, att då ingenting från arbetarnes sida egentligen framkommit, som gör behof af att för närvarande antaga detta lagförslag, så synes det mig vara en utmaning mot arbetarne, och då böra vi väl i stället vänta, tills situationen blir en annan.

På grund af hvad jag nu haft äran yttra, och i synnerhet på de af herr Staaff anförda skälen, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Herr Branting: Herr Waldenströms anförande nyss uppbars af den från det hållet icke ovanliga hätskheten mot hela arbetarrörelsen. Jag skulle ändå åtminstone ha förstått honom, ifall i det här föreliggande förslaget det hade gällt antagande af en, låt oss säga för att taga ett historiskt exempel, *socialistlag* af ungefär samma beskaffenhet som den i Tyskland på sin tid af Bismarck genomdrifna, men, sedan man sett, huru våldspolitiken gjort fiasko, efter ett antal år ömkligen fallna lagen. Men jag letar förgäfvets efter ett sammanhang mellan hvad nu föreslås och de upphetsande ord, som han fällde, hvarigenom han på sitt jag vågar säga insinuanta sätt ville bringa i åtskilliga af herrarnes erinran förhållanden, som på ett eller annat vis bragts i samband med arbetarrörelsen och skulle ha inför det allmänna rättsmedvetandet komprometterat densamma.

Herr Waldenström förnekade sig icke, utan han återkom med satser, hvilka gång efter gång blifvit vederlagda, uppvisade vara oriktiga. Jag antecknade t. ex., huru han beklagade sig öfver, att arbetarne drifvas in i »den socialdemokratiska, politiska landsorganisationen», oaktadt det icke finnes ett enda fackförbund, som tillhör landsorganisationen, hvilket såsom fackförbund tillhör det socialdemokratiska partiet, och oaktadt landsorganisationen såsom sådan icke på något sätt tillhör det socialdemokratiska partiet, utan är en politiskt alldeles fristående, rent facklig institution. Men sådana småsaker bruka ibland ej genera, när det möjligen synes yppa sig ett tillfälle att komma en hatad rörelse till lifs.

Jag skulle dock ha tegat äfven vid dessa utmaningar, om han ej tillåtit sig att försöka att vid detta tillfälle slå mynt af en historia, som tilldrog sig här i Stockholm och på sin tid gjordes ett förfärligt stort nummer af, strax före påsk, men hvilken, när den sedan genom polisrapporten blifvit reducerad till sina verkliga dimensioner, krympt ihop till den grad, att vederbörande tvekat vecka efter vecka, ifall de ens skulle kunna remittera den till åtals anställande. Nu har man emellertid till sist, efter hvad tidningarna i dag meddela, verkligen öfverlämnat saken till åtal mot ett par personer. Men det skall bli ganska intressant att se, hvilka yrkanden på straff skola kunna ske, när dessa saker verkligen framläggas såsom de äro och icke såsom de i de första sensationsrapporterna ha blifvit skildrade. Men såsom de här af herr Waldenström framställts, äro de minnen af, huru man i början utmålade dem, och det är just dessa minnen, som herr Waldenström försökt att väcka till lif för att slå mynt af dem för detta lagförslag.

Det finnes emellertid, som sagdt, icke något logiskt samband mellan den allmänna hätskheten mot arbetarrörelsen, denna sträfvan att komma arbetarrörelsens frihet till lifs och ifvern för just det här föreliggande förslaget. Ty om herrarne vilja slå in på den

bogen, hvarom här talats, skulle det väl vara genom att ytterligare skärpa Åkarpslagen; men genom antagande af *detta* förslag inkräktar man väl på *andra* håll på arbetarrörelsen, men man förebygger sannerligen ej något af dessa beklagliga öfvervåld, hvarom det ordats, ifall nu sådana på några enstaka håll förekomma.

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Herr Persson i Malmö: Jag kunde ej underlåta att begära ordet med anledning af hvad herr Waldenström yttrade om, att det finns många arbetare, som gått i strejk mot sin vilja, att de och deras familjer gråtit o. s. v. i den stilen. Jag vågar ej säga, att jag citerar honom ordagrant, men jag tror, att meningen var sådan. Jag har tillåtit mig en gång förr här i kammaren att citera ett stycke af murareförbundets stadgar, som handlar om, huru en strejk skall beslutas, och jag ber att få göra det äfven nu. Där står det: »Arbetet kan ej nedläggas i en afdelning eller af samtliga afdelningsmedlemmar med mindre än $\frac{3}{4}$ af samtliga närvarande medlemmar vid på vederbörligt sätt sammankalladt möte rösta därför.

Partiell arbetsinställelse får ej ske så vida icke $\frac{2}{3}$ af de medlemmar saken gäller dessutom därom äro eniga.

Beslut i dessa frågor skall fattas medels slutna omröstning.»

Således skola minst tre fjärdedelar af dem, som besluta om strejk, vara eniga om att sådan skall utbryta; och då synes det mig vara fog för det påståendet, att det ej kan vara så synnerligen många som deltagit i arbetsinställelsen mot sin vilja. Att det kan vara *någon*, vill jag ej förneka, ty alltid är det ju någon minoritet. Det har exempelvis för några år sedan i Malmö inträffat, att det varit ett tiotal mot, under det att omkring 400 röstat för strejk.

Jag beklagar dessutom, att herr Waldenström har blandat in förhållandena mellan arbetare och arbetsgifvare i denna kammares diskussion, och jag tror mig kunna säga, att herr Waldenström uppträdt på ett sådant sätt, att arbetsgifvarne i vårt land icke skola vara honom tacksamma därför. Ty det föranleder mig till att söka bevisa, att det är ej full sanning i hvad herr Waldenström sade, när han påstod, att arbetarne sökte tvinga äfven sådana arbetare, som ej tillhörde någon af våra organisationer eller tillhörde en annan sådan, att gå med på strejk, men att arbetsgifvarne ej använde sig af tvång. Vi hafva här i Stockholm en liten konflikt i murarfacket, och det har pågått underhandlingar sedan i fjol höst, hvilka resulterat i, att byggmästare och murare voro eniga om ett arbetsaftal. Man trodde då, att detta skulle undertecknas, men så erhöll vår afdelning följande svar, hvaraf jag skall uppläsa första delen: »Emottagit afdelningens skrifvelse af den 3 dennes, däri fordras byggmästareföreningens underskrift å den nya prislistan. Till följd af föreningens medlemskap af centrala arbetsgifvareförbundet har föreningen emellertid *därifrån blifvit förbjuden att under-*

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

skrifva prislstan, förrän de nu rådande konflikterna inom cement-, grundläggeri-, bergsprängare- och plåtslagerifacken blifvit lösta.» Detta är väl tvång. Det synes mig, som om detta väl skulle kunna visa, att det ej är så alldeles riktigt hvad herr Waldenström behagade påstå.

Vi hafva dessutom en arbetsgifvaresammanslutning, hvilken ytterligare bevisar, att det icke är så som herr Waldenström sade. En sammanslutning af Stockholms byggmästareförening, rörelningsentreprenörernas förening, cementarbetsgifvareföreningen, grundläggarentreprenörföreningen, kakelugnsmästareföreningen, Stockholms målaremästareförening, Sveriges bleck- och plåtslageriarbetsgifvareförbunds första distrikt samt bildhuggareföreningen för gipsarbeten har i dagarna ingått följande öfverenskommelse, som lyder i punkt 2: »Att våra medlemmar icke skola inom nämnda område verkställa några till deras yrken hörande arbeten åt sådana arbetsgifvare, som drifva yrkesmässig verksamhet af nu ifrågasvarande slag utan att tillhöra någon af undertecknade föreningar, samt icke heller i byggnadsföretag, för hvilket anlitas ansvarig byggmästare, som icke tillhör Stockholms byggmästareförening.»

Det finnes äfven en annan sammanslutning, som heter Sveriges arbetsgifvareförening och för hvilken det föreligger förslag till stadgar. En passus däri lyder så: »Medlem är förbjudet att under pågående strejk eller lockout eller därefter i strid mot styrelsens beslut i arbete använda strejkande eller utestängda arbetare från andra verk och företag tillhörande föreningen, eller eljest understödja sådana. Uppsåtliga öfverträdelser häraf föranleda skadeståndsskyldighet.»

Jag skall ej säga ett ord till klander mot de bestämmelser jag nu uppläst i fråga om arbetsgifvarnes organisationer. Det må vara deras sak att bestämma dem så, som de finna lämpligt. Jag har blott velat anföra detta för att bevisa haltlösheten af herr Waldenströms påståenden i detta afseende; och jag tror, att kammaren skall gifva mig rätt, när jag säger, att sådana uttalanden, som han kommit med, icke äro ägnade att verka synnerligen gynnsamt på stämningen bland arbetarna.

Herr Waldenström tillät sig äfven att fälla ett annat yttrande, som jag anser mig böra bemöta. Han sade, att man försökt med hot för att inverka på kammarens beslut. Har jag i mitt anförande fällt något uttryck, som kan tydas som hot, har jag gjort det mot min vilja och afsikt. Men jag tror icke, att någon annan af kammarens ledamöter kan hafva på det sättet uppfattat mitt yttrande eller något yttrande af dem, som här uppträd för arbetarorganisationerna och sökt föra deras talan. För min del har jag endast vädjat till kammarens ledamöter och vill jag ännu en gång vädja till kammarens rättkänsla i detta fall och yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Hjärne: Den ärade representanten på stockholmsbänken har vändt sig mot mig med anledning af det exempel jag anförde från de stora järnvägsstrejkerna i Australien för två år sedan. Det föreföll mig dock icke, som om han ville bestrida, att den australiska regeringens förfarande var både starkt och klokt. Men han tycktes mena, att först då, när en sådan strejk hade utbrutit, kunde tiden vara inne för regeringen att visa sig så stark och klok. I det fallet har jag en motsatt mening mot den aktade borgmästaren i Stockholm. Jag menar nämligen så, att visserligen den australiska regeringens förfarande vid detta tillfälle var fullkomligt berättigadt, men att denna regering nödgats tillgripa så starka åtgärder, därför att ingen förberedande lagstiftning fans för att förebygga sådana missförhållanden, därför att regeringen, därför att myndigheterna många år förut hade skämt bort rättskänslan inom samhället, så att fackföreningarna trodde sig kunna uppträda såsom en stat i staten. Därför utbröt denna järnvägsstrejk, och därför måste regeringen tillgripa så starka åtgärder för att kväfva den, hvilket också lyckades. Det är för att förebygga det nödtvånget, då oundgängligen stränga straffåtgärder måste vidtagas, som vi i tid må förbereda en moderat och rättvis lagstiftning, som icke kan hota någon annan än den, som bryter samhällets ordning och stör dess lugn.

Det är därför som jag för min del i rättvisans namn yrkar på bifall till utskottets förslag ännu en gång.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen tillkännagifvit, att han med hänsyn till de gjorda yrkandena ämnade framställa särskild proposition angående 19 kap. 22 och 23 §§ strafflagen och särskild angående 25 kap. 15 och 22 §§ samma lag, gaf herr talmannen först beträffande 19 kap. 22 och 23 §§ strafflagen i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, propositioner dels på godkännande af utskottets förslag, dels ock på afslag å berörda förslag, Kungl. Maj:ts proposition i förevarande del och de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Emellertid begärdes votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets ifrågasvarande förslag med afseende på 19 kap. 22 och 23 §§ strafflagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda förslag, Kungl. Maj:ts proposition i förevarande del och de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 110 ja, men 112 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets förslag, Kungl. Maj:ts proposition i förevarande del och de i ämnet väckta motionerna.

Med afseende å 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen hade under öfverläggningen yrkats dels godkännande af utskottets förslag, dels ock afslag å såväl utskottets förslag som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, förklarade sig anse det förra yrkandet hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets ifrågasvarande förslag med afseende på 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda förslag och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utvisade 100 ja mot 119 nej, hvadan kammaren således fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda besluten.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,22 e. m., för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då detta plenum enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem

Herman Palmgren.